AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Vlaamse overheid
Havenlaan 88 bus 70
1000 BRUSSEL
T 02 553 40 21
F 02 553 43 01
www.vlaanderen.be/samenleven

VERSLAG Netwerksessie integratieonderzoek COVID-19-pandemie en de impact op personen van buitenlandse herkomst

Datum: 5 december 2022

Aanwezig: Carl Callewaert (VDAB), Clarysse Robin (Orbit vzw) , De Bleeckere Nathalie (Onderwijs en Vorming), De Bruyn Tom (ABB), Decat Annelies (Unia), De Ceuleneer Geertje (VRT), De Ceuster Monique (ABB), Devos Sarah (UGent), Doyen Gerlinde (ABB), El Jaouani Nisrine (VGC), Janssens Peggy (Dep WVG, Afd. Beleidsontwikkeling), Maes Ilse (Overkophuizen) Spiritus-Beerden Eva (UGent), Thys Janne (ABB), Van Caudenberg Rut (UA), Van Passel Eva (Dep. CJM), Vandenbussche Bart (ABB), Vanmelle Jannes (Overkop Gent), Vrints Johan (Orbit vzw), Waerniers Rachel (Unia) , Wood Jonas (UA), Yilmaz Fatih (Beyond the Horizon vzw), Karen Stuyck (ABB), Greet Roels (ABB)

Afwezig met kennisgeving: Lynn Callebaut (Agentschap Integratie en inburgering , De Backer Liesbet (VUB) , Verniers Elisabeth (Duo for a Job), De Baeke Tessa (Overkophuizen)

Voorzitter: Karen Stuyck (ABB)
Verslaggever: Greet Roels (ABB)

13.30-13.45 Inleiding, voorstelling deelnemers en lopend onderzoek (Karen Stuyck, ABB, Team II)
Zie nota De impact van COVID19 op personen van buitenlandse herkomst : onderzoek en beleid. (zie bijlage)

Opzet: De netwerksessies zijn een initiatief van het team Integratie en Inburgering van het Agentschap Binnenlands Bestuur. Deze netwerksessies worden 2 keer per jaar georganiseerd. Wegens de COVID-19 pandemie is het meer 2 jaar geleden dat er een fysieke netwerkbijeenkomst kon plaats vinden. Het is intussen de zesde sessie die doorgaat en deze keer rond het thema 'COVID-19 pandemie en de impact ervan op personen van buitenlandse herkomst'. De geplande netwerksessie van 26 september werd afgelast wegens een algemene stroomonderbreking in het Herman Teirlinckgebouw.
Tijdens deze netwerksessie ontvangen de deelnemers een begeleidende nota met een overzicht van het gevoerde beleid en recent onderzoek.

Binnen de afdeling gelijke kansen, integratie en inburgering (verder: afdeling GKII) worden voor het beleidsveld integratie en inburgering diverse monitoringsinstrumenten ingezet. Momenteel is het nodige veldwerk aan de gang voor de afname van survey Samenleven in Diversiteit en wordt de tweede editie van de Barometer Samenleven voorbereid.
Bijkomend zet de afdeling GKII in op onderzoeken die kunnen worden uitbesteed aan universiteiten of studiebureaus. Momenteel is er een lopend onderzoek naar peiling van de ervaringen van personen die afstand nemen van hun religie of levensbeschouwing. Tenslotte worden er regelmatig en op thematische wijze rapporten ter beschikking gesteld in samenwerking met Statistiek Vlaanderen.
Op de webstek Vlaanderen.be/samenleven is deze informatie terug te vinden bij. (Zie Cijfers en onderzoek | Vlaanderen.be)

13.45-14.00 Overzicht van de initiatieven van de Vlaamse overheid (Tom De Bruyn, ABB, Team II)
Zie begeleidende presentatie (zie bijlage)

Opzet: Tijdens de COVID-19-pandemie lag binnen de Vlaamse overheid de focus op het navolgen van de coronamaatregelen én op het verhogen van de vaccinatiegraad naar 70%.
Informatie rond deze coronamaatregelen en de vaccinatiestrategie werd samengebundeld in een overzichtelijke website met bijkomend ook aandacht voor specifieke doelgroepen. Zie Vaccinatie COVID-19: specifieke groepen | Vlaanderen.be
Deze webstek gaf informatie rond tools, goede praktijken, tips en tricks om de diverse doelgroepen zo optimaal mogelijk te bereiken. Er werd hiervoor samengewerkt met actoren betrokken bij de organisatie van vaccinatie, het agentschap Zorg en Gezondheid, het coördinatie- en crisiscentrum van de Vlaamse overheid, de agentschappen integratie en inburgering, lokale besturen en nog andere…

Er werd vanuit het beleidsveld II specifiek nog ingezet op acties zoals:
- het voeren van meertalige communicatie door het Vlaams Agentschap Integratie en Inburgering.
- een projectsubsidie aan Orbit vzw met de bedoeling om in te zetten op preventie en vaccinatie-bereidheid in samenwerking met religieuze en levensbeschouwelijke gemeenschappen in 13 Vlaamse centrumsteden.

Vragen & opmerkingen: /

14.00-14.20 De impact van COVID-19 op personen van buitenlandse herkomst in de survey Barometer Samenleven (Gerlinde Doyen en Karen Stuyck, ABB, Team II)
Zie begeleidende presentatie (zie bijlage)

Opzet: De survey Barometer Samenleven focust op de algemene doelstellingen van het samenleven in diversiteit en visualiseert deze door een online indicatorendashboard. (Zie Dashboard | Barometer samenleven) De survey werd voor de eerste maal afgenomen in 2022 en zal alvast de komende twee jaar geactualiseerd worden. De data zijn een combinatie van survey- en administratieve data.
De barometer samenleven 2022 : Er werd een representatieve steekproef getrokken van 12.000 personen onderverdeeld in 10 groepen. Zowel personen van het Vlaamse als van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest werden aangeschreven. Indien men in het buitenland was geboren, dan was er de voorwaarde dat men 3 jaar was ingeschreven in het RR. De algemene responsratio was 31% waarvan 3062 respondenten uit het Vlaamse Gewest. De survey is opgebouwd uit een vast gedeelte (31 vragen) en een variabel gedeelte (10 vragen).

De resultaten werden gewogen op basis van de eerder opgevraagde populatietabellen om op die manier de representativiteit te verhogen.

In de survey Barometer Samenleven 2022 werden er 10 bijkomende vragen gesteld over de impact van de coronacrisis op mentale gezondheid, huishoudinkomen, sociale contacten, relaties binnen het huishouden en het internetgebruik.
Er is een apart rapport opgemaakt met de verwerking van de resultaten van deze specifieke COVID-gerelateerde vragen aangezien deze niet worden voorgesteld in het dashboard. .. De resultaten worden apart getoond voor 5 herkomst-generatiegroepen: Belgische herkomst, EU herkomst van de eerste en tweede generatie en niet-EU herkomst van de eerste en tweede generatie.

Bespreking van de resultaten : zie hiervoor de PPT en het volledige rapport in pdf Impact COVID19-BarSam2022.
https://www.barometersamenleven.be/static/e2c4eaadc889e1819ba2f00a205e4950/Impact%20COVID-19%20BarSam2022_Finaal.pd

Vragen & opmerkingen:

-Bij de vragen rond het rondkomen met het inkomen tijdens de coronacrisis : is er hierbij zicht op de vertegenwoordiging van precaire doelgroepen?
Hoewel de survey Barometer Samenleven een online en postenquête is en dit meestal leidt tot een ondervertegenwoordiging van de meest precaire groepen, zijn de antwoorden op deze vraag wel vergelijkbaar met deze in andere surveys en administratieve data rond armoede. We denken dus wel dat we een redelijk correct beeld hebben.

- Er werd een logische regressie uitgevoerd om te weten bij welk profiel de coronacrisis voor een slechtere situatie heeft gezorgd. Is het ook een mogelijkheid om logische regressies uit te voeren voor de doelgroepen die door de coronacrisis er beter zijn uitgekomen? Welke lessen kunnen we hieruit trekken?
Dit is in principe mogelijk. We zullen de suggestie zeker meenemen.

-Zijn er vragen en dus ook resultaten rond de digitale kloof (dus breder gaan dan het internetgebruik)? Is hierbij ook aandacht over welke toestellen men beschikt zoals pc, smartphone, televisie, tablet, ..?
Vragen rond de digitale kloof zijn uitgebreid opgenomen in de SID-survey (Samenleven in diversiteit, veldwerk tweede editie bijna afgerond). In deze survey worden 7 herkomstgroepen bevraagd. Deze survey wordt 5 jaarlijks afgenomen. Omdat we in die survey 7 herkomstgroepen bevragen (Belgisch, Pools, Roemeens, Congolees, Turks, Marokkaans en Afghaans) is het niet mogelijk om te spreken over 'EU' of 'niet-EU', aangezien we geen steekproef bij deze hele bevolking hebben genomen. Het zal ons wel een goed beeld geven over digitale kloof binnen deze herkomstgroepen.

-Welke gewichten worden er gehanteerd?
Voor de toepassing van gewogen resultaten : dit zijn bewerkingen die worden uitgevoerd op basis van eerder opgevraagde populatie- en kruistabellen. Er wordt gewogen op kenmerken

zoals leeftijd, geslacht, herkomstregio, nationaliteit (Belg of niet). De trends worden gevisualiseerd op de webstek Dashboard | Barometer samenleven.

-Waarom zijn Brusselaars zo moeilijk bereikbaar voor deze survey?
De methode van bevraging is niet zo evident.
Er is de onderzoekservaring dat in Brussel een enquête van de Vlaamse overheid en in het Nederlands niet vlot loopt.
Aanvulling vanuit het beleidsdomein CJM : er kan niet (meer) op taalrol worden geselecteerd bij de personen die in RR zijn ingeschreven en wonen in Brussel. Dit vormt een bijkomende moeilijkheid.
Door moeilijkheden met GDPR en COVID is er geen participatiesurvey meer geweest in Brussel. Ook andere beleidsdomeinen stellen vast dat bevragingen in Brussel organiseren zeer moeilijk is.

14.20-14.50 De psychosociale impact van COVID-19 op migranten en vluchtelingen (Eva Spiritus-Beerden, universiteit Gent)
Zie begeleidende presentatie (zie bijlage)

Hoewel de gevolgen van de pandemie voor de bevolking in het algemeen uitvoerig zijn gedocumenteerd, is er weinig bekend over de specifieke gevolgen van deze pandemie voor migranten- en vluchtelingengroepen. Het leven van vluchtelingen en migranten wordt vaak gekenmerkt door talrijke stressfactoren, zoals discriminatie, slechte levensomstandigheden en psychologische problemen. Deze nadelen maakten hen bijzonder kwetsbaar tijdens de COVID-19-pandemie.

Het huidige Apart Together onderzoeksproject wil daarom de psychosociale impact van de covid-19-pandemie op vluchtelingen en migranten over de hele wereld evalueren. Het was belangrijk om hun zorgen en ervaringen in verband met COVID-19 vast te leggen, om hun kwetsbaarheden te begrijpen en om zo passende beleidsaanbevelingen te doen.

Er werd een online-enquête uitgerold die liep van april 2020 tot november 2020 en in 37 talen werd verspreid over de hele wereld,. Dit werd mogelijk gemaakt door een samenwerking met een Europees consortium en vanaf juni 2020 met de WHO. Eind november waren er 30.000 respondenten bereikt. De enquête bestond uit 30 zelfrapportagevragen die voornamelijk kwantitatief waren., maar deelnemers konden ook eigen verhalen toevoegen.

De respondenten werd gevraagd naar hun socio-demografische situatie, hun COVID-19 gerelateerde gezondheid en gedrag, hun dagelijkse stressoren, mentale gezondheid en sociaal welzijn. Deze presentatie focust vnl. op het sociale en mentale aspect van de enquête. Wegens wereldwijd verschillende definiëring werd er geen onderscheid gemaakt tussen vluchtelingen en migranten.

M.b.t de woonsituatie : de meeste vluchtelingen of migranten woonden in een huis of een appartement, 1,3 % (317 respondenten) waren zonder een woonst (en leefden op straat). Het was specifiek de bedoeling om ook dakloze vluchtelingen en vluchtelingen in kampen, asielcentra, .. te bereiken. Hoewel dit aandeel beperkt is, onder meer gezien een online enquête, zijn deze resultaten zeker waardevol om verder mee te nemen in de analyses.

De impact op de mentale gezondheid tijdens de covid19 : meer gevoelens van depressie, angst, eenzaamheid. Vervolgens keek men ook even naar de wereldwijde impact van COVID op het dagelijkse leven van migranten en vluchtelingen. Respondenten gaven op een schaal van 1 (helemaal) tot 10 (een extreme impact op het dagelijks leven) een gemiddelde van 7.5 aan, wat toch heel hoog is
Ook hier vertoonden respondenten, die in meer precaire situaties leven, een significant lager mentaal welzijn. Bijzondere risicogroepen zijn personen die op straat leefden of zich bevinden in een onzekere woonsituatie, personen in asielcentra, personen met geen of tijdelijke verblijfsdocumenten. Personen met een precaire verblijfstatuut of zonder verblijfsdocumenten ervaarden sterke discriminatie tijdens deze periode.

Specifiek voor België : 1900 personen deelgenomen. Wanneer er werd ingezoomd op de impact van de coronapandemie op het dagelijks leven van migranten en vluchtelingen in België waren er gelijkaardige resultaten. Zo gaven de respondenten eveneens gemiddeld 7.5 impact te ervaren op hun dagelijks leven.
De grootste impact situeert zich op de arbeidsmogelijkheden en de gevoelens van veiligheid.
De exacte reden waarom onder de vluchtelingen en migranten het gevoel van veiligheid een dergelijke dreun kreeg, moet verder onderzocht worden. Uit interviews bleek dat mensen soms meer angst hadden om ziek te worden omdat ze hun eigen veiligheid niet altijd in de hand hebben. Bijvoorbeeld doordat ze samenwonen met veel andere mensen of doordat ze in contact moeten komen met mensen die zich niet zo aan de maatregelen houden als zijzelf. Ook zijn veel mensen bezorgd over de veiligheid van hun oudere familieleden.

Over het algemeen zijn de resultaten van deze Europese dataset en de Belgische dataset vergelijkbaar. Zo blijkt ook uit de Europese data dat de meest kwetsbare groepen, namelijk zij die op straat leven of in onzekere huisvesting en migranten en vluchtelingen zonder geldige verblijfsdocumenten disproportioneel negatief beïnvloed worden door de coronacrisis. Wat wel opvalt, is dat respondenten uit de Europese dataset een grotere impact rapporteerden op hun financiële middelen. In de Belgische dataset gaf de meerderheid (60,9 %) aan dat deze situatie tussen maart 2020 en november 2020 dezelfde is gebleven als voor de pandemie . In België heeft de overheid in een aantal hulpmiddelen voorzien om mensen te ondersteunen tijdens de coronacrisis wat een mogelijke verklaring zou kunnen zijn. Dit moet verder uitgezocht worden.

Voor mensen met een migratieachtergrond blijven er drempels bestaan in de toegang tot gezondheids-zorg, onder meer door taalbarrières die de communicatie met hulpverleners bemoeilijken of door onbekendheid met het aanbod.

De drempels voor mensen zonder wettige verblijfsdocumenten, die weliswaar recht hebben op dringende medische hulpverlening, zijn nog hoger.

Bij de sociale aspecten die een beschermende factor zijn in de mentale gezondheid van vluchtelingen en migranten, zorgde een betere sociale verbondenheid (buren, collega's en vrienden) voor een betere score op de mentale gezondheid. Voor België gaf de meerderheid de nood aan instrumentele hulp en emotionele steun aan.

Het is belangrijk om bij een crisis de precaire groepen niet te vergeten en proactief naar hen toe te stappen.

Vragen & opmerkingen:

- Wanneer en hoe liep te bevraging precies?
De bevraging liep van april tot november 2020 via whatsapp en facebook, er zijn ook mensen specifiek naar vluchtelingenkampen en asielcentra gegaan.

- Wat kan gezegd worden over de representativiteit?
De bevraging is online uitgestuurd met het doel verschillende groepen te bereiken naargelang hun verblijfsstatuut en levensomstandigheden. Dit werd gedaan met behulp van verschillende organisaties die in contact staan met deze verschillende groepen. In het algemeen zien we dat een aantal groepen inderdaad minder gerepresentateerd zijn dan andere groepen (e.g., mensen die leven op straat in vergelijking met mensen die leven in een appartement of huis), maar ook de ervaringen van deze groepen zijn meegenomen in het onderzoek.
Eventueel zou wel nog kunnen vergeleken worden met deze categorieën in populatietabellen.

Opgelet om alles te beschouwen als negatieve impact door COVID. Iemand kan ook zijn job verloren zijn zonder invloed van COVID met een negatieve invloed op mentaal welzijn. Het verlies van job is bijvoorbeeld heel anders in UK dan in België (opvang via sociale zekerheid). In de vragenlijst werd wel specifiek bevraagd of het jobverlies een gevolg van COVID was en dit werd op zijn beurt gelinkt aan de mentale welzijnscores. Hierdoor is dat dus in dit geval wel differentieerbaar.

- Waren er seizoensgebonden trends ?
Dit is zeer moeilijk te onderzoeken gezien de snelle wisseling in beleidsmaatregelen en grote verschillen in reacties tussen de landen. Daarnaast zijn psychosociale reacties op bepaalde gebeurtenissen niet noodzakelijk standvastig en momentgeboden en kunnen deze ook ontwikkelen over tijd. Om deze te linken aan één specifiek moment in een zeer korte periode is daarom moeilijk.
Er is eventueel een mogelijkheid om tijdsgebonden scores in welzijn te gaan vergelijken met tijdsgebonden trends in de maatregelen, maar hiervoor is meer data en meer onderzoek nodig.

14.50-15.10 PAUZE

15.10-15.35 De impact van COVID-19 op jongeren met een diverse achtergrond en de uitdagingen waarvoor een Overkophuis stond (Ilse Maes en Jannes Vanmelle, Overkophuizen)
(Presentatie niet beschikbaar in bijlage)

In 2016 zijn de eerste Overkophuizen ontstaan op basis van middelen van de Rode Neuzendag. Aanvankelijk was er per provincie één Overkophuis. In de toekomst wordt de werking van de 5 huidige Overkophuizen uitgebreid naar 30. Er is een extra subsidie van ABB toegekend om de toegankelijkheid van de Overkophuizen voor specifieke doelgroepen te verhogen zoals de LGBTQI-gemeenschap, jongeren van buitenlandse herkomst , handicap, vanuit diverse opleidingsniveaus.

Binnen de aanpak van een overkophuis is er aandacht voor intersectorale samenwerkingen (ggz, jeugdwerk, lokale besturen. Overkophuizen situeren zich op de eerstelijn. Het aangaan van sociale verbondenheid is de basis van de Overkophuizen. Bij de Overkophuizen ligt de nadruk op de laagdrempeligheid. Indien een jongeren zich aanmeldt dan gebeurt er geen registratie.

Men gaat uit van de presentietheorie. Dit houdt in 'het aanwezig zijn' samen met de jongere met de bedoeling om contact te maken tijdens een activiteit . Het aangaan van een gesprek met een jongere als die bv een computerspel speelt, is soms minder bedreigend dan een hulpverleningsgesprek. Men gaat minder uit van een probleem, het is eerder 'samen op zoek'. Het is geen klassieke hulpverleningssetting. De weg naar de zorg is voor sommige jongeren complex. Je moet geen probleem hebben om welkom te zijn in een overkophuis. Opvoerder, therapeut, iedereen is gelijk gekleed en wordt gewoon aangesproken met de voornaam. Jongeren voelen zich soms niet goed zonder dat ze 'het probleem of hun vraag' kunnen verwoorden. In andere instanties moeten ze dat wel kunnen.
Bij kookactiviteiten houden de jongeren rekening met elkaars religie, allergieën, keuze om vegetarisch te zijn. Ook niet-verbale ontmoetingen zijn belangrijk.

Scholen uit Gent komen ter kennismaking langs. Soms komt een jongeren uit die klas maanden later nog eens langs.

Voor sommige jongeren is het Overkophuis een ankerpunt in hun dagelijkse routine. Gratis activiteiten, filosoferen over bepaalde thema's gekoppeld aan een activiteit. In plaats van een cafébaas aan de toog van het jeugdhuis heb je een therapeut of opvoerder aan de toog.

Doelgroep 12-25 jaar. Toeleiding naar mentaal welzijn is niet eenvoudig. Jongeren vormen voor elkaar ook hulp. Dit gaat wel niet vanzelf en vraagt veel werk.

Om deze drempels te verlagen is er een ambassadeursproject. Hierbij gaat men uit van de filosofie jongeren bereiken door jongeren dus van peer tot peer. Het zijn vrijwilligers die als ambassadeur andere jongeren willen bereiken. Na een training kan een jongere ambassadeur worden.
Ambassadeurs in Genk: na lange tijd nu zowel migratieachtergrond als Belgische herkomst. 30-tal kandidaten, 12 overgebleven. Zij gaan met een bakfiets naar hun pleintje en werken zeer outreachend. Ook hulpverleners verwijzen naar overkop. Ook omgekeerd wordt er doorverwezen. Tijdens COVID werden ook acute crisissituaties doorverwezen naar hen, maar zij konden niet alle profielen aan. Overkophuizen hadden tijdens COVID meer fysieke aanwezigheid dan andere instanties. Soms zeer hevige situaties: interventies mochten niet aan huis gaan.
Veel jongeren hadden sociale angsten, moeilijke thuissituatie, schoolachterstand, dreigden af te haken, geraakten geïsoleerd tijdens corona, zijn niet in staat nadien terug op te pikken. Ze hebben geen toekomstperspectief, hulpverlening met wachtlijsten.
De overkophuizen hebben wel beseft dat het online aanbod voor sommige jongeren geschikt is, daarom wordt dit behouden.

De kracht van de overkophuizen zit ook in de jeugdige ploeg: de job wordt ter plekke uitgevonden: hoe kunnen we iedereen bereiken? Toch moeten we opletten: er zijn al burnouts geweest onder deze jonge medewerkers. Soms 150 jongeren voor drie begeleiders (Genk).

Er zijn voor en nadelen van een overkophuis te enten op een bestaande werking.

Een Overkophuis is geen jeugdhuis maar sommige Overkophuizen hebben hun locatie in een jeugdhuis.
Naschoolse openingsuren zijn belangrijk, hoewel dit niet zo eenvoudig is voor de psychologen. Het is de bedoeling dat zij zich aanpassen aan de jongeren en niet omgekeerd.

Tijdens de coronaperiode was er soms een fysiek als een online aanbod. Het online aanbod creëerde drempels : men moest zich op voorhand inschrijven. Het werken in bubbels was niet evident, soms botsten de referentiekaders vanuit diverse werkvelden zoals het jeugdwerk en de hulpverlening. Jongeren waren niet altijd goed geïnformeerd over de coronaregels. Hun routine was in de war, ze gingen niet meer naar school en daarmee ook niet meer naar het overkophuis. Normaal zijn er 40 jongeren per dag die langskomen, tijdens corona slechts 12. 95% van de jongeren vormt een vast publiek.

Om jongeren van buitenlandse herkomst te bereiken, wordt soms samengewerkt met levensbeschouwelijke gemeenschappen met de bedoeling om de achterban te mobiliseren.

Vragen & opmerkingen:

-Met welke profielen krijgen de Overkophuizen te maken?
Dit waren soms zware zorgprofielen (jongeren uit de kinder- en jeugdpsychiatrie) . De afstemming met de centra GGZ is dan aangewezen. Vanuit de crisisinterventies aan huis werd er soms doorverwezen naar het aanbod van de Overkophuizen.
Momenteel zijn er binnen de Overkopwerkingen vooral meldingen rond sociale angsten, depressieve gevoelens, grote schoolse achterstand.

15.35-16.00 De introductie en de eerste bevindingen van het COVINFORM-onderzoek (Rut Van Caudenberg, universiteit Antwerpen)
Zie begeleidende presentatie (zie bijlage)

COVINFORM-onderzoek staat voor : Coronavirus Vulnerabilities and Information Dynamics Research and Modelling. Dit onderzoek wordt uitgevoerd met 16 partners in 11 landen en is nog lopende. De data-verzameling is nog aan de gang.

De focus van dit onderzoek is hoe kwetsbaarheid gedefinieerd en aangepakt werd tijdens de COVID-19 pandemie. Het betreft een analyse van de impact van de verschillende nationale, regionale en lokale beleidsinitiatieven op kwetsbare en gemarginaliseerde groepen. Ook heeft dit onderzoek als doelstelling om te komen tot oplossingen en beleidsaanbevelingen zodat in toekomstige crisissen beter rekening kan gehouden worden met kwetsbare en gemarginaliseerde groepen in Europa.

In het onderzoek worden drie vormen van kwetsbaarheid onderscheiden: medische kwetsbaarheid, sociale en communicatiekwetsbaarheid.

Als case wordt tijdens de presentatie dieper ingegaan op een studie uitgevoerd in Borgerhout. De bedoeling hierbij is om een verkennende studie uit te voeren naar de impact van de COVID-19 pandemie op mentale gezondheid van migrantengemeenschappen. Momenteel zijn hiervoor o.a. 11 interviews met migranten van de eerste generatie die langer dan 5 jaar in België zijn, afgenomen. Het gaat o.a. om mensen van Congolese, Marokkaanse, Syrische, Filipijnse origine. De dataverzameling is nog bezig.

Een voorlopig besluit is alvast dat er in België een gebrek is aan systematische epidemiologische data over hoe de impact van COVID-19 verschilt binnen diverse bevolkingsgroepen.
Tijdens de coronaperiode waren er ook meer meldingen van racisme en discriminatie (cfr. Unia-rapport).
De coronapandemie bracht de sociale ongelijkheden nog meer aan het licht en daarom wordt het coronavirus ook 'het ongelijkheidsvirus' genoemd.

Personen die werkten via een interimbureau met dagcontracten kregen geen hulp van de overheid tijdens corona. Een alleenstaande moeder was bang om ziek te worden en te sterven. Wie gaat er voor mijn kinderen zorgen? Voor veel mensen stress omdat alles online moest gebeuren, diensten waren niet meer bereikbaar.

Vragen & opmerkingen:

-Is er aandacht voor mensen met een beperking?
De expertise van UA/CeMIS ligt voornamelijk op migratie. Momenteel is geen focus op mensen met een beperking en is er geen afstemming met de kruispunten.

Bij de interviews voor de casestudie in Borgerhout ligt de focus vnl. op de mentale gezondheid. Vanuit de interviews is er de indruk dat bij migranten die al langer in België verblijven hun ervaringen rond racisme en discriminatie zwaarder doorwegen dan bij nieuwkomers. Deze casestudie wordt uitgevoerd binnen het grotere COVINFORM-project. (Opmerking : Het COVINFORM-project heeft een bredere focus dan enkel mentale gezondheid.)
Bij de interviews werd ook gevraagd naar ervaringen van discriminatie : hier werden de politiecontroles opgegeven. Vnl. in de publieke ruimtes werd er meer gecontroleerd.

16.00 Afsluiten netwerksessie (Karen Stuyck, ABB, team II)

Indien de deelnemers van deze sessie nog bijkomend onderzoek hebben rond dit onderwerp dan kan dit bezorgd worden aan het team II via het generieke mailadres integratie@vlaanderen.be.

Het verslag en de powerpointpresentaties zullen via email aan de deelnemers worden bezorgd. Op de webstek vlaanderen.be/samenleven zullen het verslag en de presentaties online gezet worden.

Aan de sprekers wordt nog een kleine attentie bezorgd als waardering voor hun bijdrage!

DE IMPACT VAN COVID19 OP PERSONEN VAN BUITENLANDSE HERKOMST

ONDERZOEK EN BELEID

TEAM INTEGRATIE EN INBURGERING, VLAAMSE OVERHEID

5 DECEMBER 2022 - BRUSSEL

De netwerkgroep is een initiatief van de Vlaamse overheid, team Integratie en Inburgering, en heeft als doel onderzoekers en beleidsmedewerkers te informeren over recent onderzoek en beleidswerk rond integratie en migratie. De netwerkgroep komt tweemaal per jaar samen. De zesde netwerksessie richt zich op het thema 'De impact van Covid19 op personen van buitenlandse herkomst'. Deze nota stelt aanvullende publicaties rond dit thema voor.

ONDERZOEK

Het team integratie en inburgering doet onderzoeken en verzamelt data rond de diverse samenleving. Ook wil men leren uit andere onderzoeken. Hieronder volgt een greep van recent onderzoek rond de impact van covid19 en personen van buitenlandse herkomst.

Studies met data uit België:

- Welke impact heeft COVID-19 op potentieel kwetsbare groepen in Antwerpen? (Institute of Tropical Science, Antwerp,)
  Een verwijzing naar een onderzoeksproject over de impact van covid-19 op drie etnische minderheidsgroepen (de orthodox-joodse, Turkse/Marokkaanse en sub-Sahara-Afrikaanse gemeenschappen in Antwerpen).

- Publicaties · Steunpunt Welzijn Volksgezondheid & Gezin (steunpuntwvg.be)
  Evaluatie van de aanpak van de covid-19 crisis en beleidsaanbevelingen voor de organisatie van het zorglandschap (Steunpunt Welzijn Volksgezondheid en Gezin, Leuven, 2022)
  https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/32b3gse/files/2022_06_Rapport_74_SWVG_onderzoeksrapport%20EF70%20COVID19_Zorglandschap.pdf?ky0ej0g

  Doorheen het onderzoeksrapport zijn volgende onderzoeksvragen beantwoord: Wat is de stand van zaken van het recent onderzoek naar de impact van de Covid-19-crisis in de Vlaamse gezondheid en welzijnssector? Hoe hebben de zorgorganisaties, partners, zorgverleners de aanpak ervaren? Hoe heeft de manier waarop de zorg in Vlaanderen georganiseerd is remmend of bevorderend gewerkt voor het bestrijden van de crisis? Hoe kan de zorg anders georganiseerd worden zodat deze een crisis beter aan kan, rekening houdend met de transitietrajecten die lopen zoals persoonsvolgende financiering, geïntegreerd breed onthaal, lokaal sociaal beleid…

  Er is onderzocht wat er goed liep en waar de problemen of hiaten zich situeren. Er is ook nagegaan wat hieruit geleerd kan worden en hoe deze lessen duurzaam verankerd kunnen worden.

- Jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting | Universitaire Stichting voor Armoedebestrijding | Universiteit Antwerpen (uantwerpen.be)

  Het themadeel van het boek is gewijd aan de coronapandemie en de link met ongelijkheid. Diverse thema's rond sociaal beleid en de pandemie komen aan bod zoals: Welke impact heeft de pandemie in ons land gehad op economisch en sociaal vlak? Welke gevolgen waren er voor de inkomensverdeling? Is er sprake van etnische ongelijkheid en hoe hebben vluchtelingen deze crisis ervaren? Slaagde het sociaal werk erin om zich te organiseren in tijden van lockdown? Zijn er tekenen van vaccinatieongelijkheid?

  2.4 Corona als een etnisch ongelijkheidsvirus p245 - Dirk Geldof

  2.5 De impact van de COVID-19-pandemie op het (over)leven van vluchtelingen en migranten in België p261 *Eva Spiritus-Beerden, An Verelst, Tosca Lasuy, Nina Langer-Primdahl, Morten Skovdal en Ilse Derluyn*

  Ook via: De impact van de COVID-19-pandemie op het (over)leven van vluchtelingen en migranten in België (ugent.be)

  2.6 Op zoek naar nabijheid: sociaalwerkpraktijk in tijden van COVID-19 p276 *Peter Raeymaeckers en Johan Boxstaens*

  Ook via:
  https://www.researchgate.net/publication/359502047_Op_zoek_naar_nabijheid_sociaalwerkpraktijk_in_tijden_van_COVID-19

- Vlaamse Overheid – Statistiek Vlaanderen
  Resultaten COVID-19-bevraging. Evolutie van gezondheid, welzijn en sociale contacten tussen 2021 en 2022 | Vlaanderen.be

- Coronamonitor (vlaanderen.be)
  Dit rapport op basis van de administratieve data van het ministerie van Onderwijs en Vorming geeft een overzicht van de opvallendste verschuivingen ten opzichte van de voorgaande schooljaren.

- A population-based study on mortality among Belgian immigrants during the first COVID-19 wave in Belgium. Can demographic and socioeconomic indicators explain differential mortality? - PubMed (nih.gov) 14 (2021) 10 p. Publicatie: Vanthomme, Gadeyne, Lusyne, Vandenheede (2021)

- Experience of discrimination during COVID-19 pandemic : the impact of public health measures and psychological distress among refugees and other migrants in Europe (ugent.be) (Mattia Marchi, Federica Maria Magarini, Antonio Chiarenza, e.a. 2022)

- The impact of COVID-19 on the majority population, ethno-racial minorities, and immigrants : a systematic literature review on threat appraisals from an inter-group perspective (ugent.be)
  (Eva Spiritus-Beerden Antoine Roblain, Karen Phalet, Ilse Derluyn (UGent) , An Verelst (UGent) , et al, 2022.)

- COVINFORM Onderzoek Lore Van Praag | Lore Van Praag | Universiteit Antwerpen (uantwerpen.be)
  Het onderzoek is nog lopende.
  Home | COVINFORM
  - literature reviews
  - mapping of the different health care systems in Europe
  - collecting, coding and analyzing qualitative and quantitative research
  - focusing on vulnerable groups in society

- CENTRE FOR GLOBAL HEALTH INEQUALITIES RESEARCH (2020) – THE COVID-19 PANDEMIC AND HEALTH INEQUALITIES: WE ARE NOT ALL IN IT TOGETHER

  https://eurohealthnet.eu/publication/research-on-the-covid-19-pandemic-and-health-inequalities-shows-we-are-not-all-in-it-together/

  COVID-19 heeft vaker een invloed op personen die deel uitmaken van een etnische minderheid, die wonen in regio's met hoge socio-economische deprivatie, die arm zijn of een laag inkomen hebben & daklozen, gevangenen en sekswerkers.

- COVIVAT - Publicaties
  Het COVIVAT consortium is een samenwerking tussen drie onderzoeksgroepen van de Katholieke Universiteit Leuven en de Universiteit Antwerpen. Het consortium heeft als doel de sociale gevolgen van de verspreiding van het coronavirus voor de inkomens van de Belgische gezinnen in kaart te brengen, en wetenschappelijke inzichten te genereren die het sociaal-economische beleid kunnen ondersteunen om de sociale gevolgen van de coronacrisis te beperken, en die het post-coronabeleid mee vorm kunnen geven.

- (PDF) Nonprofit Advocacy Coalitions in Times of Covid19 (researchgate.net)
  Peter Raeymaeckers en Stijn Van Puyvelde
  This article analyzes the roles an advocacy coalition undertakes to support nonprofit organizations to cope with the challenges caused by lockdown and physical distance measures to stop COVID-19.

- WILLAERT (2020) - OVERSTERFTE DOOR COVID-19 BIJ LEDEN SOCMUT
  https://corporate.devoorzorg-bondmoyson.be/pers-onderzoek/onderzoek/oversterfte-door-corona/

- OECD (2020) - WHAT IS THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON IMMIGRANTS AND THEIR CHILDREN?

  bron: http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/what-is-the-impact-of-the-covid-19-pandemic-on-immigrants-and-their-children-e7cbb7de/

- OECD The impact of COVID-19 on student equity and inclusion: Supporting vulnerable students during school closures and school re-openings (oecd.org)

- OECD The potential of online learning for adults: Early lessons from the COVID-19 crisis (oecd.org)

Studies zonder specifieke data voor België:

- Migration data relevant for the COVID-19 pandemic (migrationdataportal.org)
  Dit portaal geeft toegang tot data en statistieken rond migratie. Er is een webpagina gewijd aan personen van buitenlandse herkomst en de impact van COVID-19. De belangrijkste trends over de impact van COVID-19 zijn er terug te vinden. Dit portaal werd in december 2017 gelanceerd en wordt beheerd en ontwikkeld door het Global Migration Data Analysis Centre van International Organization of Migration

- https://www.migrationpolicy.org/research/pandemic-innovations-integration

Het rapport '"The COVID-19 Catalyst: Learning from Pandemic-Driven Innovations in Immigrant Integration Policy" is te consulteren op Research: The COVID-19 Catalyst: Learning from Pan.. | migrationpolicy.org

Tijdens de pandemie werden er lockdown- en social distancing maatregelen ingevoerd in verscheidene Europese en Noord-Amerikaanse landen. De dienstverlening van de overheden en sociale organisaties werd meer online. Dit opende nieuwe kansen maar belemmerde de participatie van personen van buitenlandse herkomst, beleidsmakers en andere stakeholders met beperkte digitale toegang of laaggeletterdheid juist in een tijd waarin gedurfde en flexibele beleidsreacties nodig zijn. Dit rapport onderzoekt hoe deze COVID19- periode een katalysator was voor innovatie op lokaal, nationaal en (in Europa) EU-niveau. Het rapport destilleert vervolgens aanbevelingen over hoe deze innovaties kunnen worden gebruikt om het integratiebeleid duurzaam te verbeteren.

Webinar over het rapport: Migrant Integration Governance After the Pandemic:.. | migrationpolicy.org

PUBLICATIES VANUIT HET MIDDENVELD

ORBIT:

- Project – COVID-preventie en vaccinatie in centrumsteden | update - ORBIT vzw
- ORBITprojectCOVID19TipsTricksCentrumstedendef26032021.pdf (orbitvzw.be)
- VaccinatiestrategieprecaireverblijversORBITvzwwerknotaDEF20210315.pdf

ELLA vzw

- https://ellavzw.be/wp-content/uploads/2021/09/Factsheet-ella-vzw-september-2021-COVID-Kruispuntdenken.pdf

MINDERHEDENFORUM/LEVL

- https://www.minderhedenforum.be/download/media/777/covid-19-personenmetmigratieachtergrond.pdf

UNIA

- De nieuwe editie van de Socio-economische monitoring bevat een hoofdstuk over de impact van de pandemie: https://www.unia.be/nl/publicaties-statistieken/publicaties/socio-economische-monitoring-2022-arbeidsmarkt-en-origine
- https://www.unia.be/nl/actiedomeinen/covid-19-en-mensenrechten

INFORMATIE OVER COVID-19 EN MEERTALIGE COMMUNICATIE

- Coronavirus: meertalige informatie (integratie-inburgering.be)
- Ontdek onze meertalige corona-app (integratie-inburgering.be)
- Kwetsbare groepen met een migratieachtergrond bereiken (integratie-inburgering.be)
- Anderstaligen / meertalige info (vvsg.be)
- 6 tips om te communiceren met laaggeletterden tijdens corona - Diversiteitspraktijk
- COVID-19: Meertalige informatie over het coronavirus en de taalwetgeving | Lokaal Bestuur Vlaanderen
- Info over corona in eenvoudige taal | Wablieft

Netwerksessie Integratieonderzoek

COVID-19-pandemie en de impact op personen van buitenlandse herkomst

5 december 2022

www.vlaanderen.be/samenleven
#burgers #bestuur #verbinden

Agenda

13.30 u.: Inleiding, voorstelling deelnemers en lopend onderzoek
Karen Stuyck - Agentschap Binnenlands Bestuur

13.45 u.: Overzicht initiatieven van de Vlaamse overheid
Tom De Bruyn- Agentschap Binnenlands Bestuur

14.55 u.: De impact van COVID-19 op personen van buitenlandse herkomst in de survey Barometer Samenleven
Gerlinde Doyen en Karen Stuyck- Agentschap Binnenlands Bestuur

14.20 u.: De psychosociale impact van COVID -19 op migranten en vluchtelingen
Eva Spiritus-Beerden- Universiteit Gent

14.50 u.: Pauze

15.10 u.: De impact van COVID-19 op jongeren met een diverse achtergrond en de uitdagingen waarvoor een Overkophuis stond
Ilse Maes, Tessa Debaeke en Jannes Vanmelle- Overkop-huizen

15.35 u.: COVINFORM-onderzoek
Rut Van Caudenberg- Universiteit Antwerpen

16.00 u.: Afsluiten netwerksessie

Kennismakingronde

- ❑ Naam
- ❑ Organisatie
- ❑ Eventuele raakvlakken met onderwerp of thema

Netwerkgroep integratieonderzoek

Netwerksessie Integratieonderzoek

Doel?

Onderzoekers en beleidsmedewerkers rond het integratiethema samenbrengen om informatie uit te wisselen en kennis op te bouwen aan de hand van lopend of afgerond onderzoek.

Wanneer?

Sinds 2017 (na steunpunt II), rustperiode tijdens COVID.
De netwerkgroep komt tweemaal per jaar samen en werkt telkens thematisch.

Wie?

Een initiatief van de Afdeling Gelijke Kansen, Integratie en Inburgering (GKII) (ABB)

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Onderzoek & monitoring GKII

Monitoringsinstrumenten in beheer ABB

- Survey Samenleven in Diversiteit
- Barometer Samenleven (zie presentatie)
- Lokale integratiescan (onderdeel van de GSM)
- Jaarrapport inburgering (KBI)

http://www.samenlevenindiversiteit.be/

https://www.vlaanderen.be/samenleven/cijferonderzoek

Onderzoek uitbesteed aan universiteiten, studiebureaus,…

- Peiling naar ervaringen van personen die afstand nemen van hun religie of levensbeschouwing (CEMIS, UA)
- Onderzoek naar geweld tegen LGBTQI+ -personen
- Onderzoek naar procesbegeleiding rond de proeftuinen 4de pijler (HIVA, KULeuven)
- … https://www.vlaanderen.be/samenleven/cijferonderzoek

Thematische rapporten Statistiek Vlaanderen sm GKII

- Gendersyntheserapport
- Handicapsyntheserapport
- SV-rapport over personen van buitenlandse herkomst

Overzicht initiatieven van de Vlaamse overheid

-

Tom De Bruyn
GKII, Agentschap Binnenlands Bestuur

Focus van het beleid GKII

Focus Beleid Gelijke kansen, Integratie, Inburgering

- Coronamaatregelen navolgen
- Vaccinatiegraad verhogen: minstens 70% van de bevolking moet zich laten inenten om groepsimmuniteit te bereiken.

Maatregelen:

- Algemene campagne
- Communicatie op maat van elke doelgroep

Bevoegde actoren

- Interfederaal Commissariaat Corona
- Agentschap Zorg en Gezondheid
- Eerstelijnszones (VIVEL)
  - Populatiemanagers
- LOGO's
- Agentschap Binnenlands Bestuur
- Coördinatie en Crisiscentrum VO (CCVO)
- Agentschappen Integratie en Inburgering

https://multisite.binnenland.vlaanderen.be/agentschap -binnenlands-bestuur/vaccinatie-covid-19-specifieke-groepen

Opdrachten Blikvangers Subsidies Over ons Contacteer ons Zoeken

Home › Vaccinatie COVID-19: specifieke groepen

Vaccinatie COVID-19: specifieke groepen

In de vaccinatiestrategie is communicatie cruciaal. Minstens 70% van de bevolking moet zich laten inenten om groepsimmuniteit te bereiken. De coronacrisis maakt duidelijk dat we niet enkel een algemene campagne nodig hebben, maar ook communicatie op maat van elke doelgroep. Niet iedereen bereik je met eenzelfde kanaal, taal en boodschap.

Lokale besturen, zorgraden, vaccinatiecentra en andere actoren die betrokken zijn bij de organisatie van de vaccinatie vinden hieronder **interessante instrumenten, praktische tips en tricks, goede praktijken, links en aanbevelingen** om verschillende groepen in de maatschappij optimaal te bereiken met een diversiteitsbewust communicatiebeleid rond COVID-19-vaccinatie. Deze rubriek kwam tot stand met inbreng van onder meer de VVSG en de agentschappen Integratie en Inburgering en wordt voortdurend aangevuld met nieuwe informatie.

Op de portaalsite www.laatjevaccineren.be vind je meer en algemene informatie rond de Vlaamse vaccinatiestrategie.

Algemene informatie voor alle groepen

Informatie voor specifieke groepen

- Personen met een (tijdelijke) beperking
- Communicatie in andere talen en helder Nederlands
- Levensbeschouwingen

Ben je als professional betrokken bij de uitvoering van de COVID-19-vaccinatie en heb je meer vragen rond COVID-19-vaccinatie, de vaccinatiestrategie of de organisatie van een vaccinatiecentrum? Raadpleeg de website laatjevaccineren.be of neem contact op via e-mail.

Vragen over de inhoud van deze pagina? Laat het ons weten!

AGENTSCHAP
INTEGRATIE &
INBURGERING
Nieuws
Wat kunnen we voor jou doen?
Over ons
Regionaal
Contact
Home > Wat kunnen we voor jou doen? > Coronavirus: meertalige informatie
Coronavirus: meertalige informatie
Albanees - SQ - Shqip
Amhaars - AM - አማርኛ
Arabisch - AR - العربية
Armeens - HY - հայերէն
Bosnisch - BS - bosanski jezik
Bulgaars - BG - български език
Chinees - ZH - 中文 (Zhōngwén)
Dari - DA - دری
Duits - DE - Deutsch
Engels - EN - English
Farsi - FA - فارسی
Frans - FR - français
Hebreeuws - HE - עברית
Italiaans - IT - Italiano
Kroatisch - HR - hrvatski jezik
Lingala - LN - lingála
Nederlands - NL
Pashto - PS - پښتو
Pools - PL - język polski
Portugees - PT - Português
Roemeens - RO - Română
Russisch - RU - русский
Slowaaks - SK - slovenčina
Somali - SO - Soomaaliga
Spaans - ES - Español
Swahili - SW - Kiswahili
Tigrinya - TI - ትግርኛ
Tsjetsjeens - CE - нохчийн мотт
Turks - TR - Türkçe
Urdu - UR - اردو
Preventie, maatregelen en vaccinatie | Nuttige links | Deze info promoten | Vragen of opmerkingen
Preventie, maatregelen en vaccinatie
Op deze pagina vind je basisinformatie over corona in verschillende talen en in duidelijk Nederlands. Je kan hiervoor ook terecht op de websites van:
Het Federaal crisiscentrum
Wablief!
Voor meertalige informatie over onderwijs, jeugdwerk en andere specifieke

ORBIT
THUIS IN DE WERELD VAN DIVERSITEIT & MIGRATIE
Je bent hier: Home / nieuws algemeen / Project | COVID-preventie en vaccinatie in centrumsteden
7 maart 2021
Project | COVID-preventie en vaccinatie in centrumsteden
Tot eind september begeleidt ORBIT een project rond COVID-preventie en vaccinatiebereidheid in samenwerking met lokale religieuze en levensbeschouwelijke gemeenschappen in dertien Vlaamse centrumsteden.
LOKAAL SOLIDAIR TEGEN COVID 19
IN ONZE GEMEENTE
Het doel van het project is tweeledig: enerzijds betere inclusieve en cultuur-sensitieve communicatie ontwikkelen rondom de preventiemaatregelen. Dit willen we bereiken door lokale besturen van de centrumsteden en gemeenschappen meer bij elkaar te brengen om een lokaal actieplan uit te werken dat inspeelt op de noden die er nu nog zijn.

De impact van COVID-19 op personen van buitenlandse herkomst in de survey Barometer Samenleven

-

Karen Stuyck en Gerlinde Doyen
GKII, Agentschap Binnenlands Bestuur

Impact COVID-19 op personen van buitenlandse herkomst – Survey Barometer Samenleven 2022

Tine Kil, Karen Stuyck & Gerlinde Doyen

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Inhoud

- Survey Barometer Samenleven 2022

- Resultaten
  - Achtergrondkenmerken
  - Impact COVID -19 pandemie op
    - Mentale gezondheid
    - Huishoudinkomen
    - Sociale contacten
    - Relaties binnen het gezin
    - Internetgebruik

- Conclusie

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Inhoud

- **Survey Barometer Samenleven 2022**

- Resultaten
  - Achtergrondkenmerken
  - Impact COVID -19 pandemie op
    - Mentale gezondheid
    - Huishoudinkomen
    - Sociale contacten
    - Relaties binnen het gezin
    - Internetgebruik

- Conclusie

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Survey Barometer Samenleven 2022 - context

- www.BarometerSamenleven.be
  - Online indicatorendashboard
  - Toegankelijk en overzichtelijk
  - Jaarlijkse update
  - Combinatie surveydata en administratieve data

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Survey Barometer Samenleven 2022 – populatie, steekproef en respons

- **Populatie** (N = 5 907 551)
  - 18 – 85 jaar
  - Wonend in Vlaams Gewest of Brussels Hoofdstedelijk Gewest
  - Als geboren in buitenland: min. 3 jaar geregistreerd in RR

- **Steekproef** (N = 12 000)
  - At random trekking uit RR
  - Gestratificeerd in 10 groepen

- **Respondenten** (N = 3 766)
  - Responsratio: 31%
    - Vlaams Gewest: 38%
    - Brussels Hoofdstedelijk Gewest: 18%
    - Online of op papier

	# steekproef	# respondenten	responsratio
VG	*8000*	*3062*	*38%*
(1) Belgische herkomst	1600	767	48%
(2) EU generatie 1	1600	582	36%
(3) EU generatie 2	1600	681	43%
(4) Niet-EU generatie 1	1600	544	34%
(5) Niet-EU generatie 2	1600	488	31%
BHG	*4000*	*704*	*18%*
(6) Belgische herkomst	800	125	16%
(7) EU generatie 1	800	184	23%
(8) EU generatie 2	800	135	17%
(9) Niet-EU generatie 1	800	130	16%
(10) Niet-EU generatie 2	800	130	16%
totaal	*12000*	*3766*	*31%*

Survey Barometer Samenleven 2022 – vragenlijst

- **Vast deel (31 vragen)**
  - Achtergrondkenmerken
  - Werk en onderwijs
  - Verbondenheid
  - Burgerschap
  - Welbevinden
  - Taal

- **Variabel deel (10 vragen)**
  - 2022: impact COVID-19

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Survey Barometer Samenleven 2022 – methode bevraging

- **4 zendingen**
  - Zending 1: uitnodiging voor online bevraging
  - Zending 2: herinnering
  - Zending 3: herinnering + papieren vragenlijst
  - Zending 4: herinnering

- **Online of op papier**

- **Talen**
  - Brieven en papieren vragenlijst: NL (+FR/EN)
  - Online vragenlijst: NL/FR/EN/ES/DE/AR

- **Beloning**
  - Colruytbon 10 euro

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Survey Barometer Samenleven 2022 – methode analyse

- **Respondenten uit het Vlaams Gewest**
  - N=3062

- **Weging resultaten**
  - Per herkomst-generatiegroep, naar:
    - geslacht (man; vrouw)
    - leeftijdscategorie (-34; 35-54; 55+)
    - verstedelijkingsgraad (A/G; 11 centrumsteden; rest Vlaanderen)
    - nationaliteit (Belgisch, niet -Belgisch)

- **Kruistabellen & logistische regressie**

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Inhoud

- Context
- Survey Barometer Samenleven 2022
- **Resultaten**
  - **Achtergrondkenmerken**
  - Impact COVID-19 pandemie op
    - Mentale gezondheid
    - Huishoudinkomen
    - Sociale contacten
    - Relaties binnen het gezin
    - Internetgebruik
- Conclusie

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Resultaten achtergrondkenmerken - herkomstregio

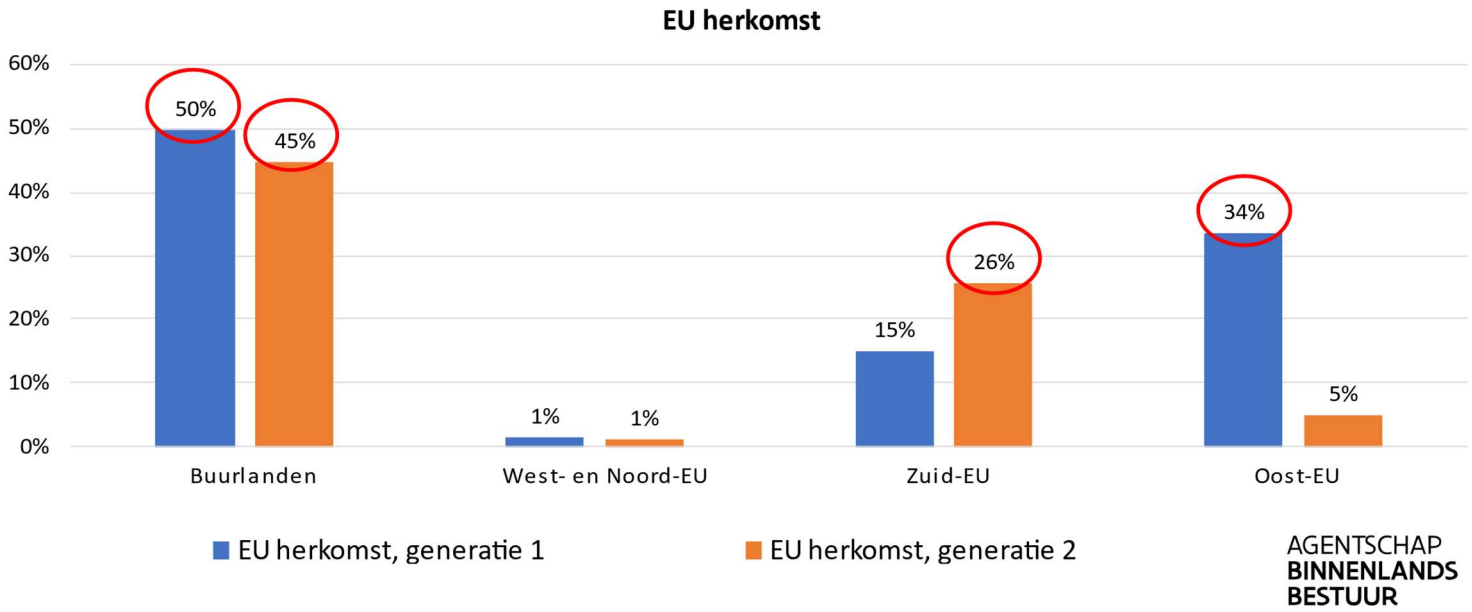

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Resultaten achtergrondkenmerken - herkomstland

Tabel: Top 5 herkomstlanden per herkomstintegratiegroep, Vlaams Gewest

EU – generatie 1			EU – generatie 2		
Herkomstland	#	%	Herkomstland	#	%
Nederland	231	40%	Nederland	205	30%
Polen	77	13%	Italië	119	17%
Roemenië	64	11%	Frankrijk	70	10%
Frankrijk	34	6%	Spanje	29	4%
Italië	33	6%	Duitsland	26	4%
Overige landen	143	25%	Overige landen	232	34%
Totaal	*582*	*100%*	*Totaal*	*681*	*100%*

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Resultaten achtergrondkenmerken - herkomstregio

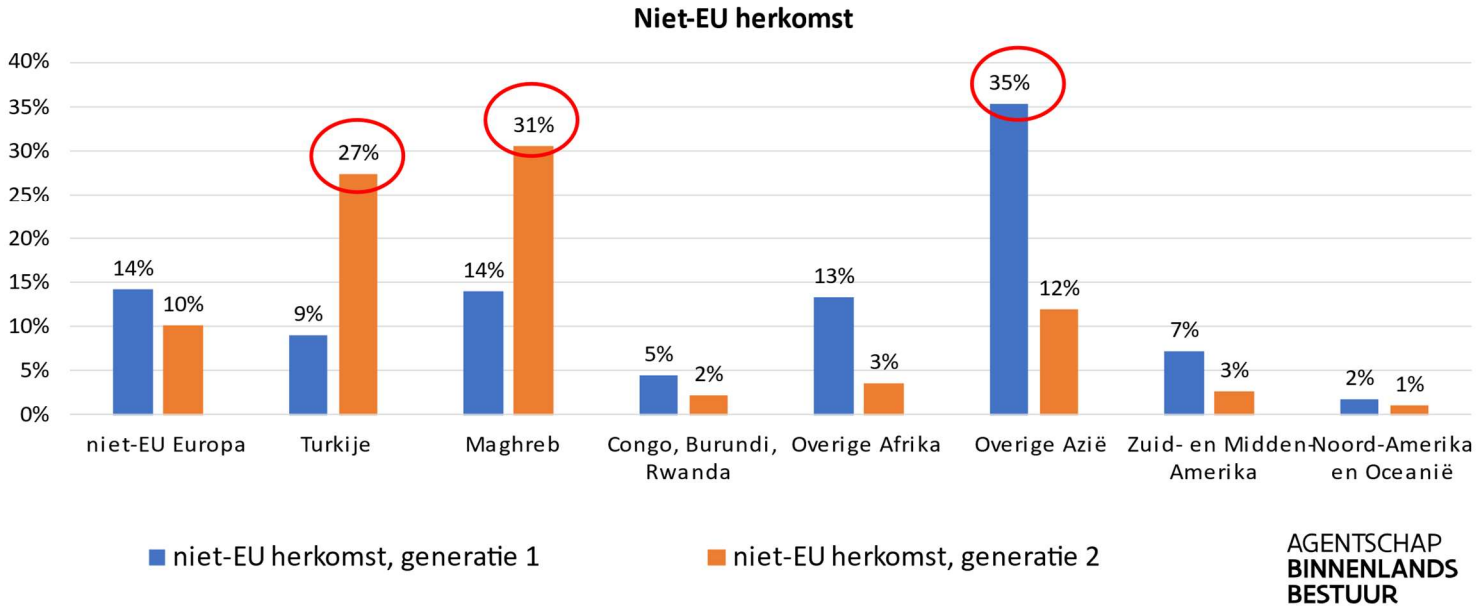

AGENTSCHAP
BINNENLANDS BESTUUR

Resultaten achtergrondkenmerken - herkomstland

Tabel: Top 5 herkomstlanden per herkomstintegratiegroep, Vlaams Gewest

niet-EU – generatie 1			niet-EU – generatie 2		
Herkomstland	#	%	Herkomstland	#	%
Marokko	66	12%	Turkije	134	27%
Turkije	49	9%	Marokko	122	25%
Filipijnen	22	4%	Ver. Koninkrijk	23	5%
India	20	4%	Tunesië	15	3%
Syrië	19	3%	Filipijnen	14	3%
Overige landen	368	68%	Overige landen	180	37%
Totaal	544	100%	Totaal	488	100%

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Resultaten achtergrondkenmerken - leeftijd

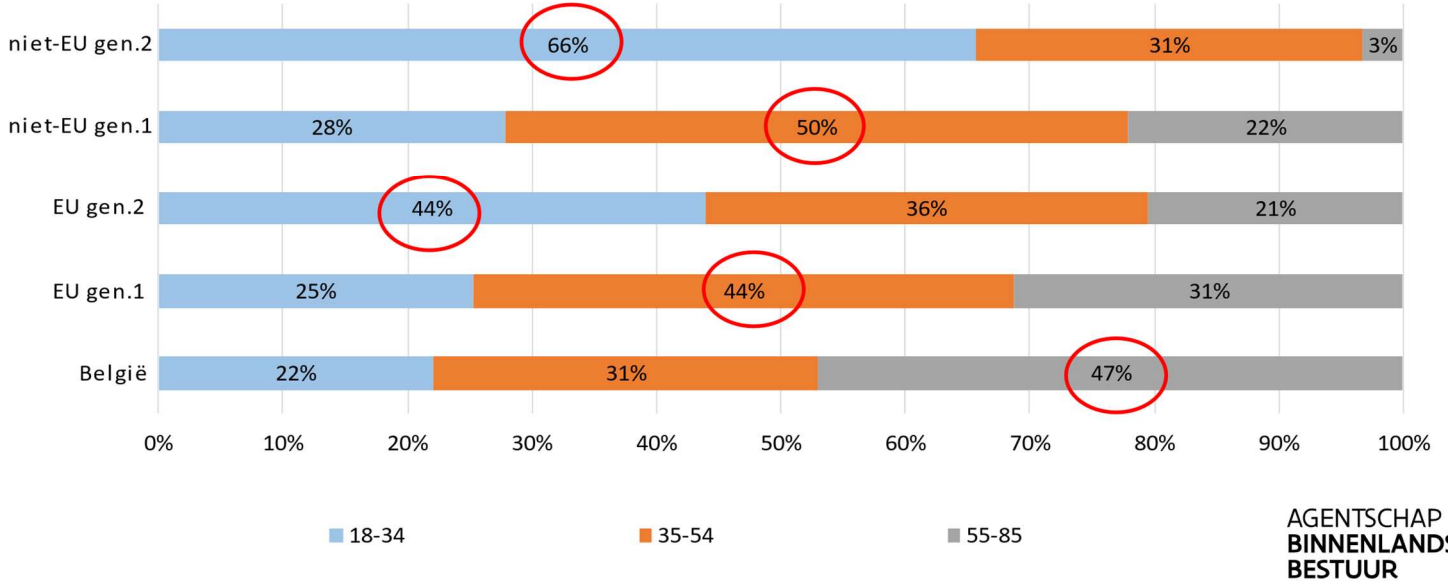

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Resultaten achtergrondkenmerken - werksituatie

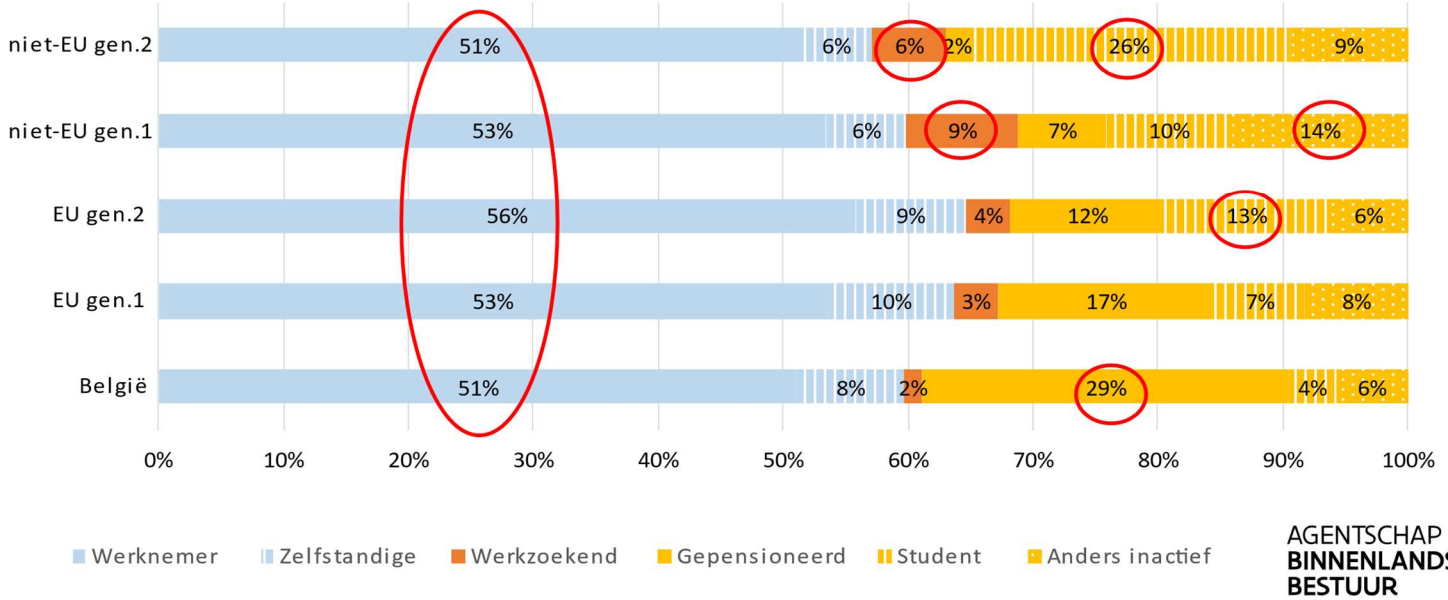

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Resultaten achtergrondkenmerken - opleidingsniveau

**selectie: personen die ouder zijn dan 25 of die geen scholier/student zijn*

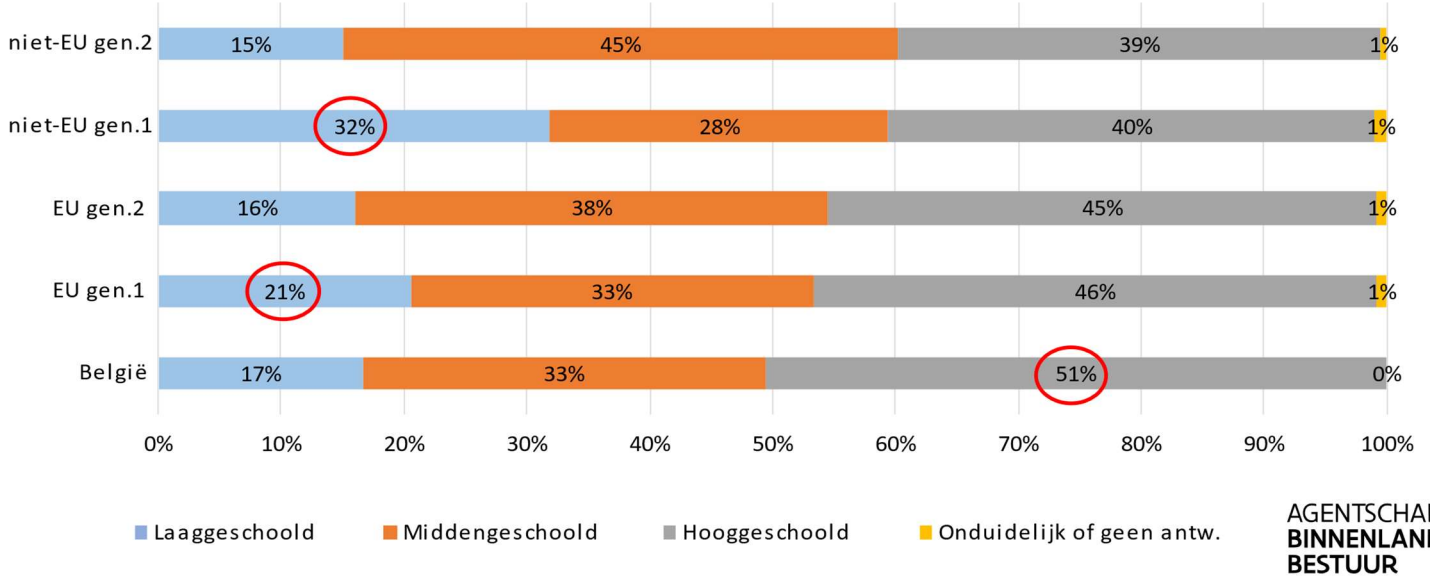

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Resultaten achtergrondkenmerken - geloofsovertuiging

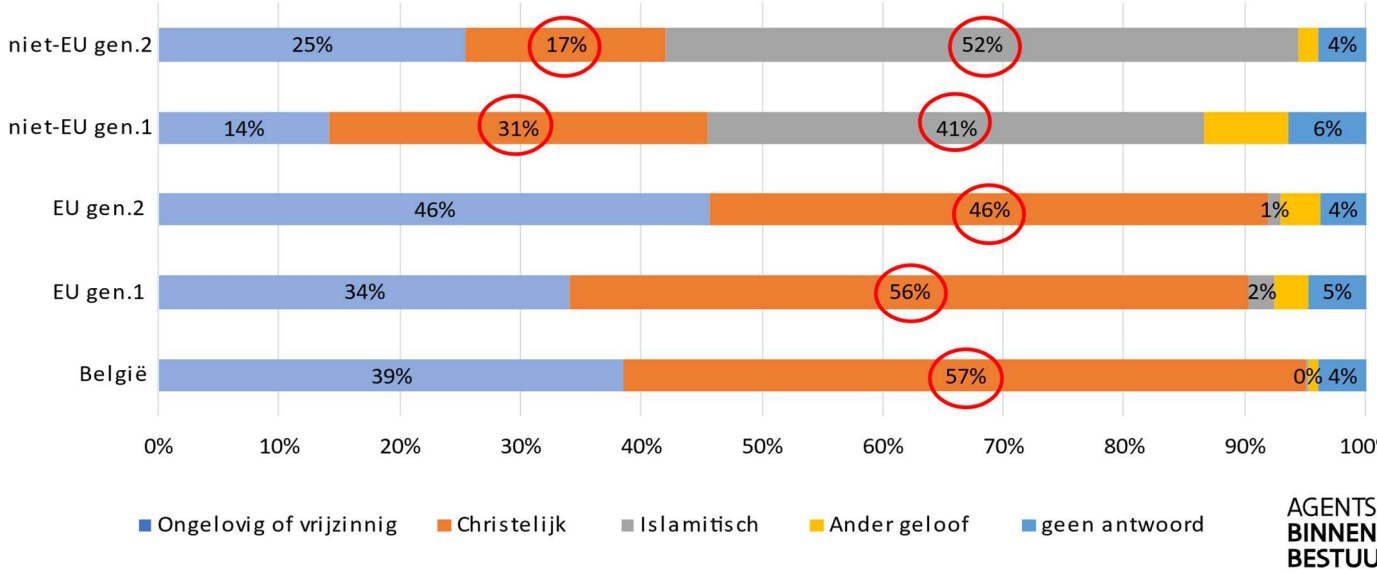

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Inhoud

- Context
- Survey Barometer Samenleven 2022
- **Resultaten**
  - Achtergrondkenmerken
  - **Impact COVID-19 pandemie op**
    - Mentale gezondheid
    - Huishoudinkomen
    - Sociale contacten
    - Relaties binnen het gezin
    - Internetgebruik
- Conclusie

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Resultaten impact COVID-19 - mentale gezondheid

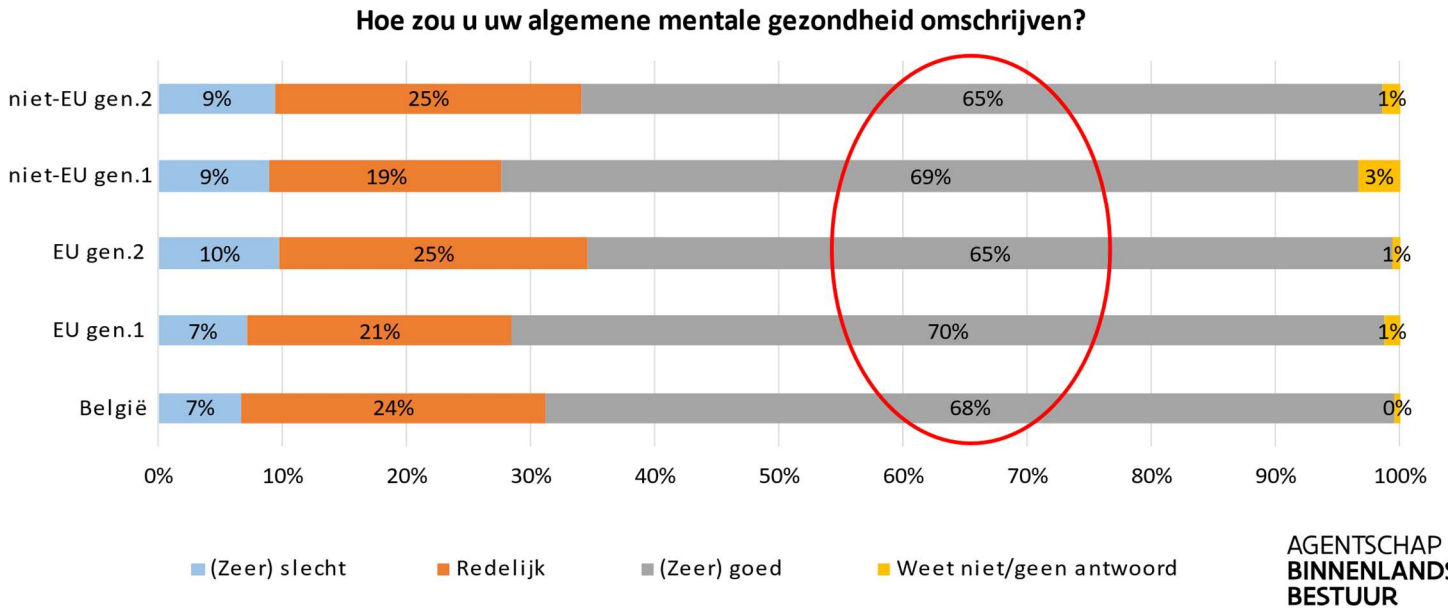

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Resultaten impact COVID-19 - mentale gezondheid

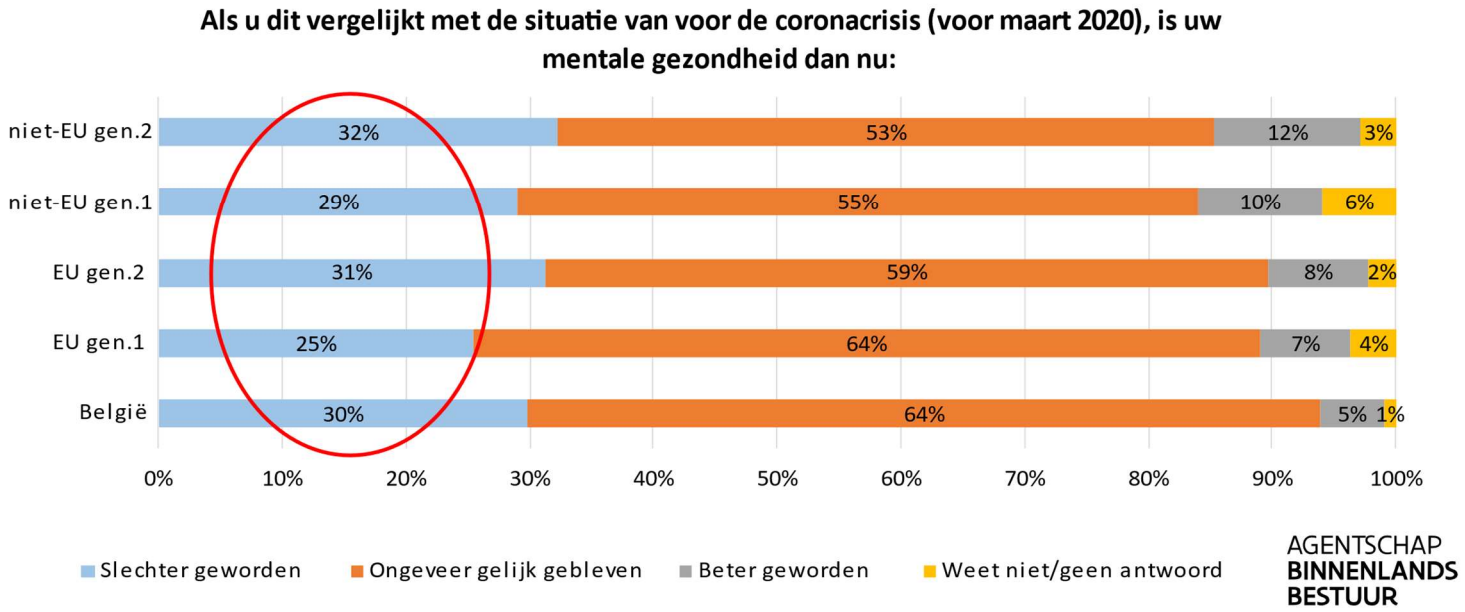

AGENTSCHAP
BINNENLANDS BESTUUR

Resultaten impact COVID-19 - huishoudinkomen

In welke mate kan u of uw gezin op dit moment rondkomen met het totale huishoudinkomen?

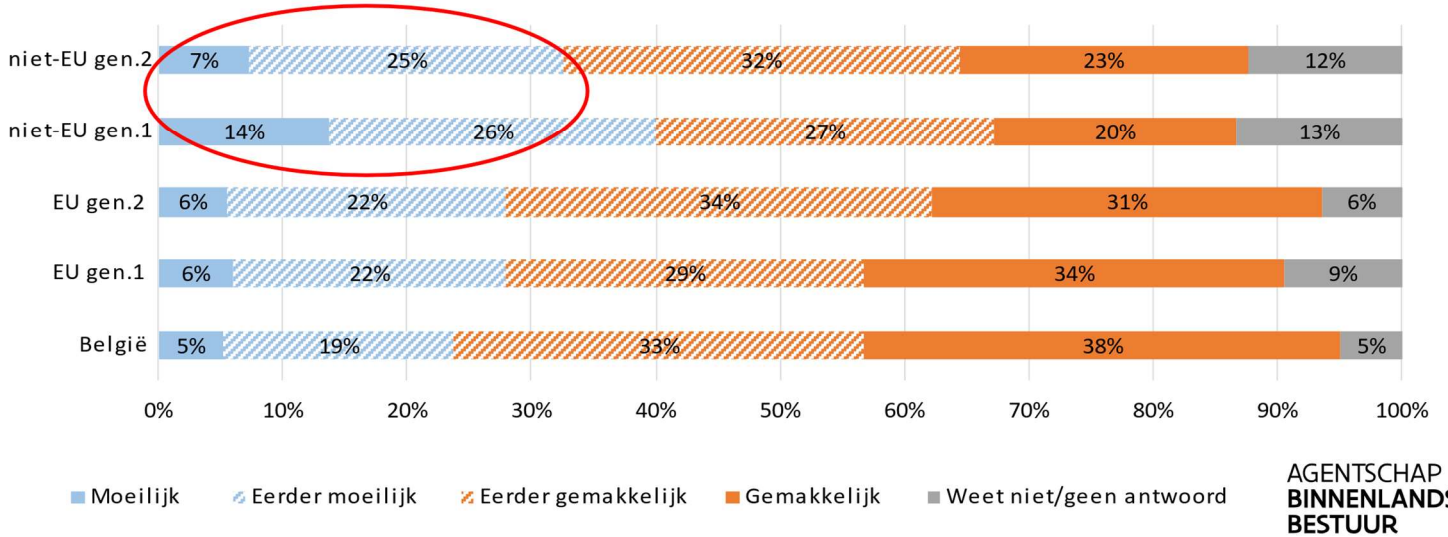

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Resultaten impact COVID-19 - huishoudinkomen

Als u de inkomenssituatie van uw gezin vergelijkt met de inkomenssituatie van voor de coronacrisis (voor maart 2020), is deze dan nu:

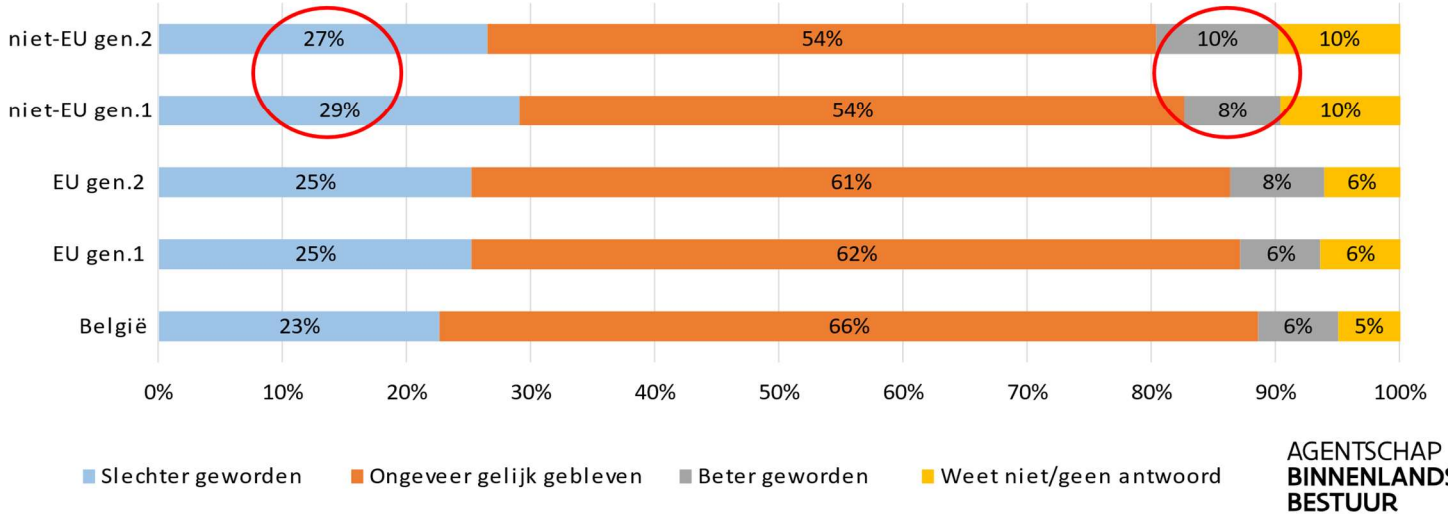

AGENTSCHAP
BINNENLANDS BESTUUR

Resultaten impact COVID-19 - sociale contacten

Hoe tevreden bent u op dit moment over uw sociale contacten in het algemeen?

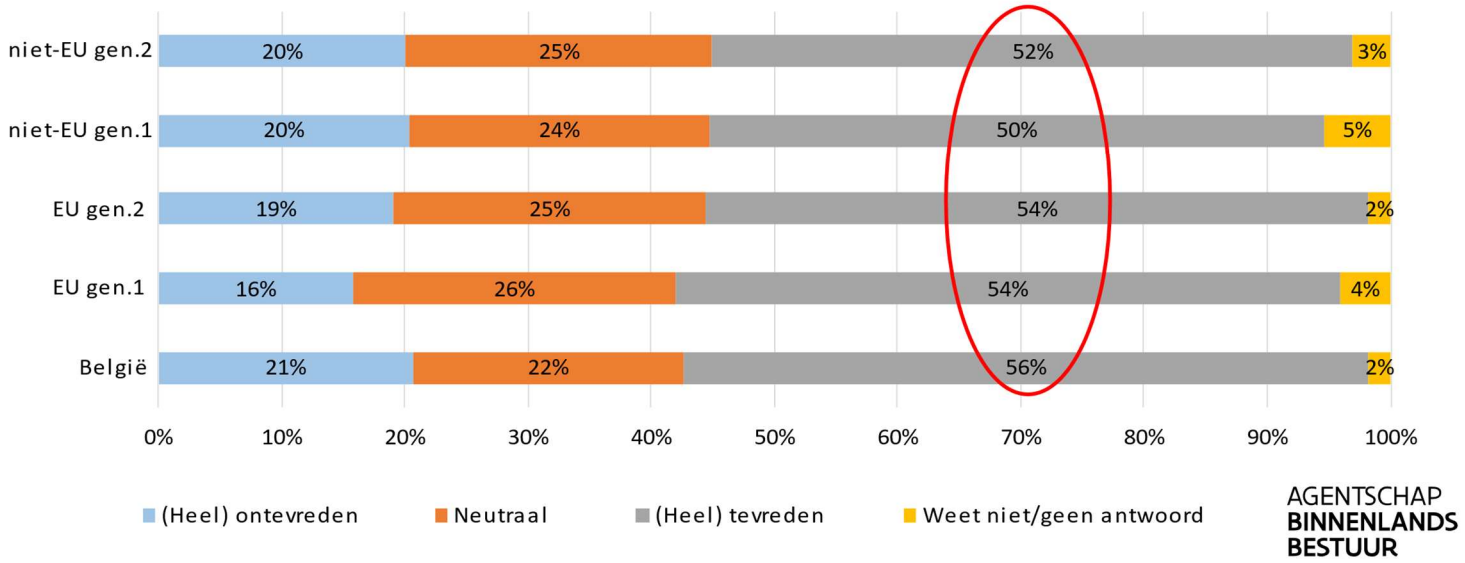

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Resultaten impact COVID-19 - sociale contacten

Als u dit vergelijkt met de situatie van voor de coronacrisis (voor maart 2020), is uw tevredenheid over uw sociale contacten dan nu:

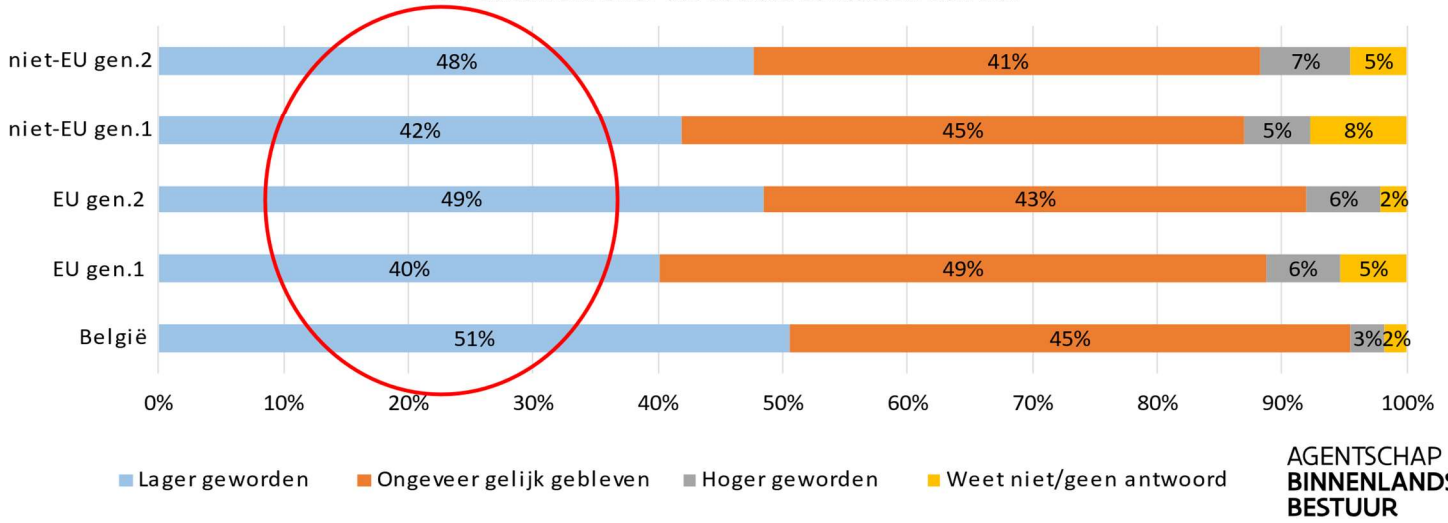

AGENTSCHAP
BINNENLANDS BESTUUR

Resultaten impact COVID-19 - relaties binnen het gezin

Hoe tevreden bent u op dit moment over uw relatie met de personen waarmee u samenwoont?

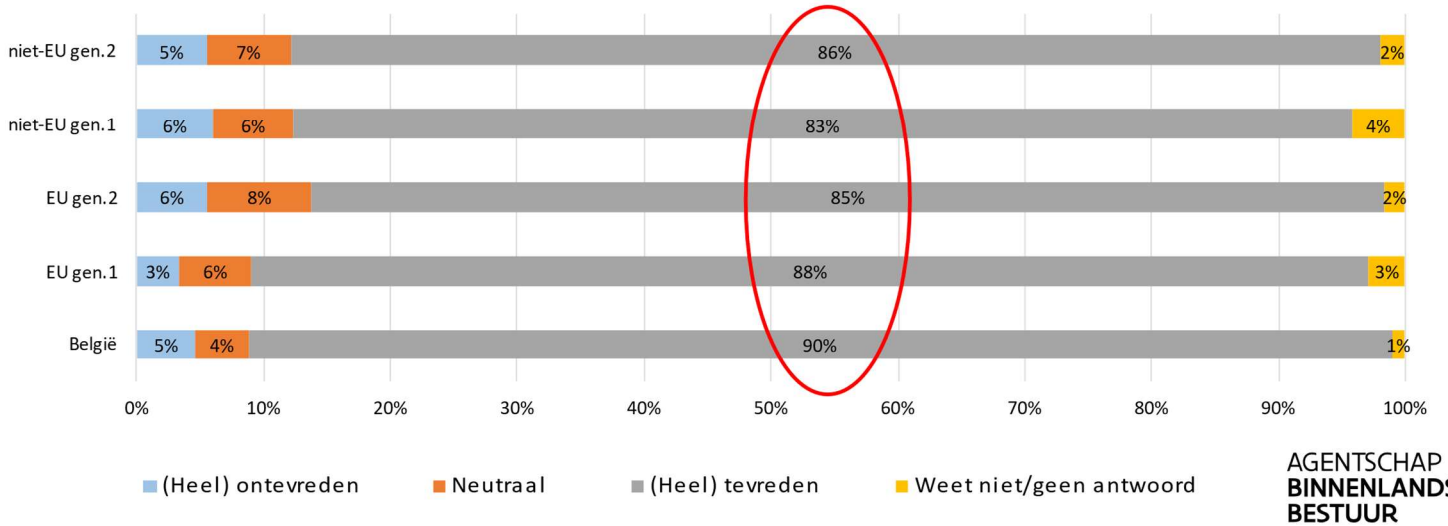

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Resultaten impact COVID-19 - relaties binnen het gezin

Als u dit vergelijkt met de situatie van voor de coronacrisis (voor maart 2020), is de relatie met de personen waarmee u samenwoont dan nu:

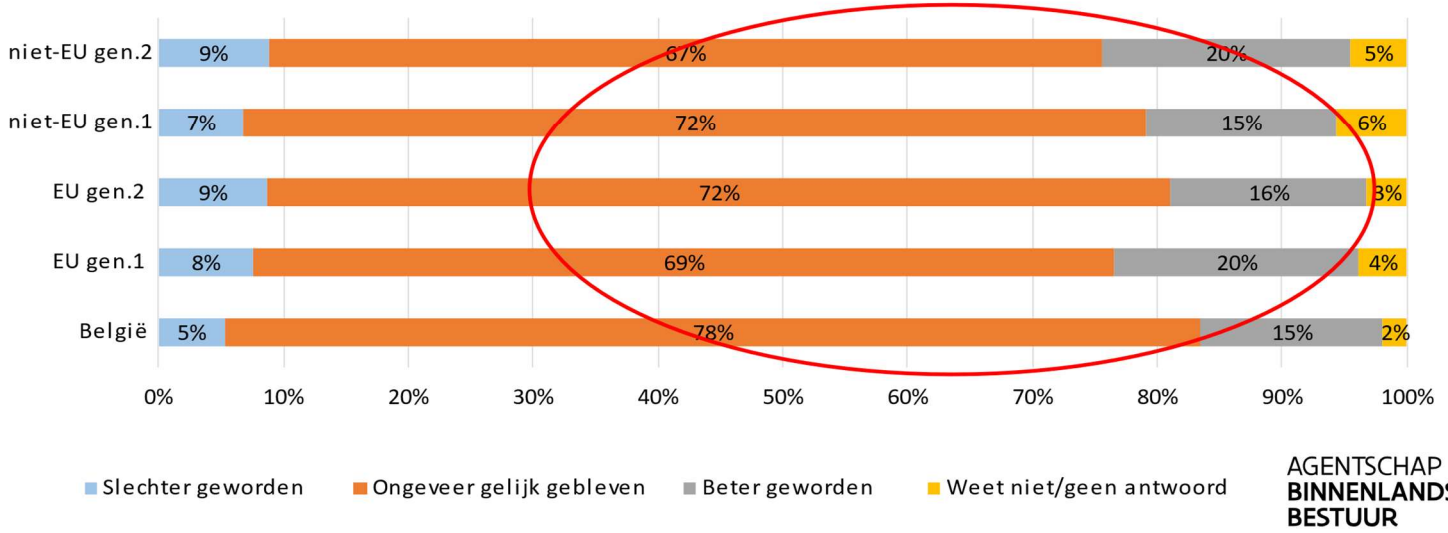

AGENTSCHAP
BINNENLANDS BESTUUR

Resultaten impact COVID-19 - internetgebruik

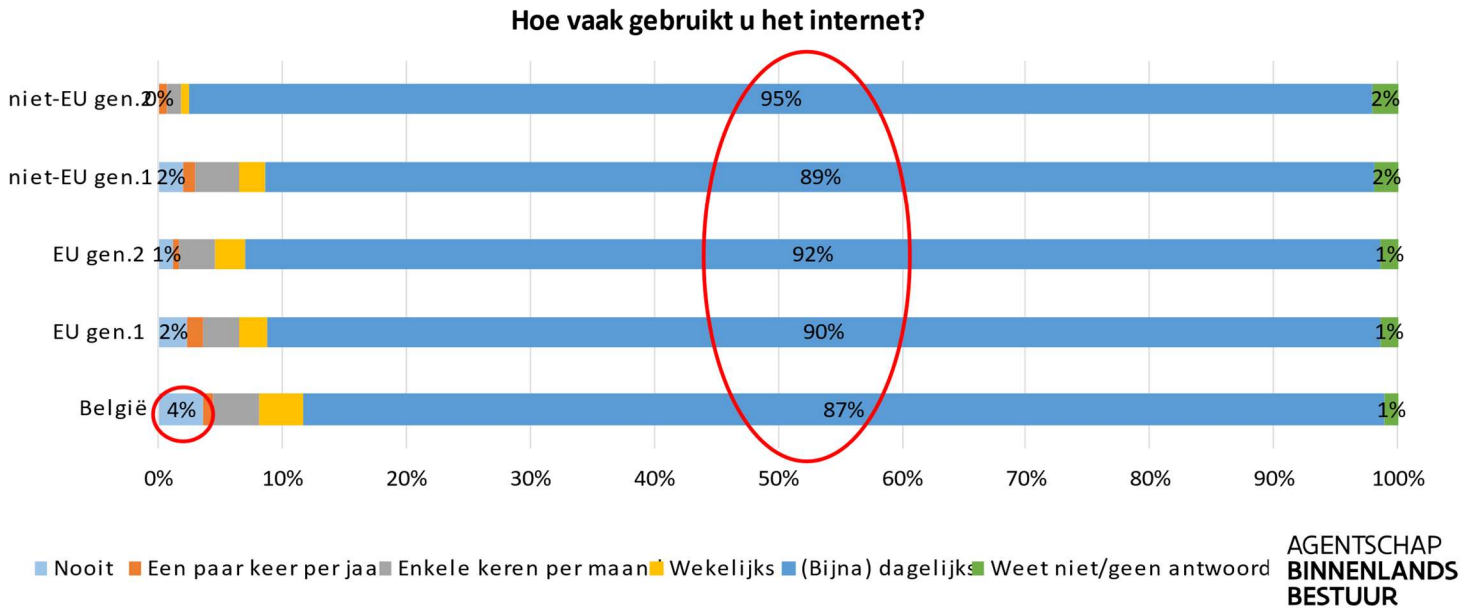

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Resultaten impact COVID-19 - internetgebruik

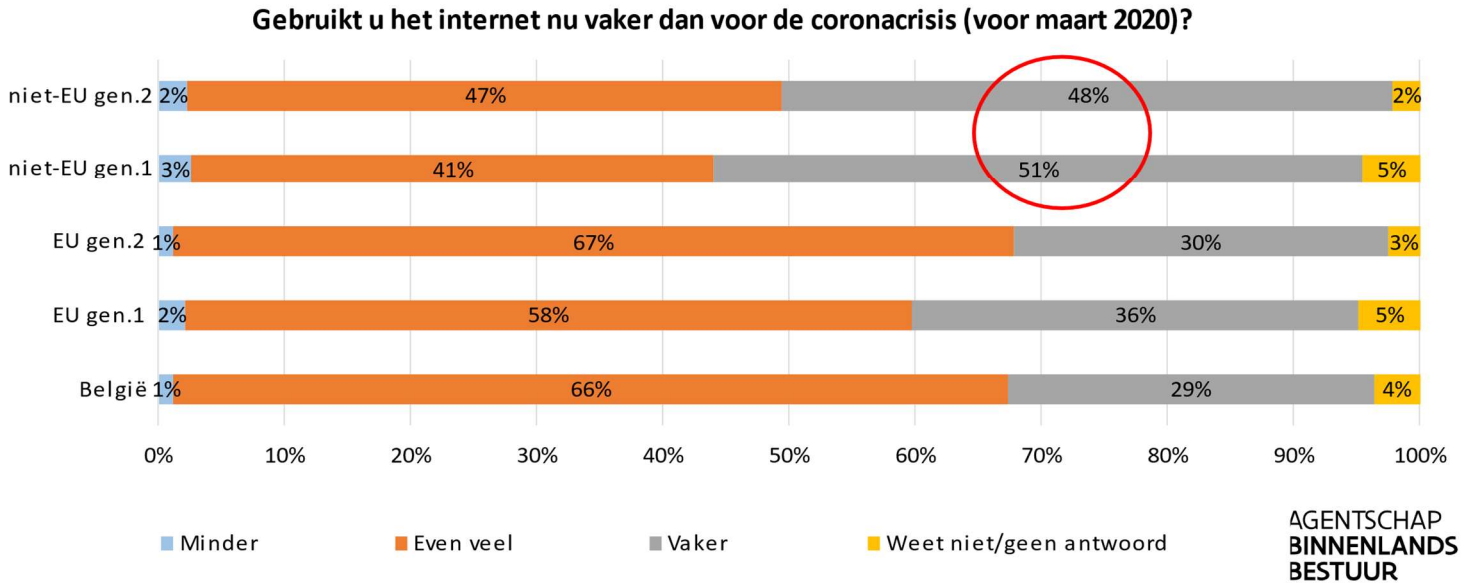

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Inhoud

- Context
- Survey Barometer Samenleven 2022
- Resultaten
  - Achtergrondkenmerken
  - Impact COVID-19 pandemie op
    - Mentale gezondheid
    - Huishoudinkomen
    - Sociale contacten
    - Relaties binnen het gezin
    - Internetgebruik
- **Conclusie**

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Conclusie

- **Mentale gezondheid**
  - (Zeer) goed bij meerderheid (65 à 75%)
  - Vaker slechter (25 à 32%) dan beter (5 à 12%) geworden na coronacrisis

- **Rondkomen met huishoudinkomen**
  - Aanzienlijk deel (21 à 40%) komt (eerder) moeilijk rond
  - Vaker slechter (23 à 29%) dan beter (6 à 10%) geworden na coronacrisis
  - Niet-EU herkomstgroep komt vaker moeilijk rond dan de andere groepen+ zegt vaker dat hun situatie slechter geworden is na coronacrisis
    (significante samenhang met leeftijd, woonsituatie, opleidingsniveau en werksituatie)

- **Tevredenheid over sociale contacten**
  - De helft (50 à 56%) is (zeer) tevreden
  - Vaker minder (40 à 51%) dan meer (3 à 7%) tevreden na coronacrisis

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

Conclusie

- **Tevredenheid over thuissituatie**
  - Grote meerderheid (83 à 90%) is (zeer) tevreden
  - Vaker verbeterd (15 à 20%) dan verslechterd (5 à 9%) sinds coronacrisis

- **Internetgebruik**
  - Grote meerderheid (87 à 95%) gebruikt internet dagelijks
    Tweede generatie (92 à 95%) > eerste generatie en Belgische herkomst
    (significante samenhang met leeftijd, woonsituatie, opleidingsniveau en werksituatie)
  - 29 à 48% gebruikt het internet nu vaker dan voor de coronacrisis
    niet-EU > EU & BE herkomst
    (significante samenhang met geslacht en leeftijd)

AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR

De psychosociale impact van COVID-19 op migranten en vluchtelingen

-

Eva Spiritus-Beerden
Universiteit Gent

APART TOGETHER
Everyone counts
DE PSYCHOSOCIALE IMPACT VAN COVID -19 OP VLUCHTELINGEN EN MIGRANTEN WERELDWIJD
Eva Spiritus-Beerden
Prof. dr. Ilse Derluyn

UNIVERSITEIT GENT

Verstoring van het dagelijkse leven

Op de achtergrond → migranten en vluchtelingen

Talrijke stressoren
- Discriminatie
- Slechte levensomstandigheden
- Spanningen

Gezondheidszorg + ondersteunende organisaties

Buheji et al., 2020; Carter et al., 2020; Khanna et al., 2020; Miller & Rasmussen, 2010
Forman & Kohler, 2020; Shadmi et al., 2020

2. Apart Together

UNIVERSITEIT GENT

Doel van de Apart Together survey

- Zorgen en ervaringen i.v.m. COVID-19
- Kwetsbaarheden begrijpen
- Beleidsaanbevelingen

Data verzameld over heel de wereld

37 talen

Zelf gerapporteerde antwoorden

Meer dan 30 000 respondenten

https://www.aparttogetherstudy.org/

- Sociodemografische kenmerken
  - Leeftijd, geslacht, opleiding, verblijfsstatus, woonsituatie, werksituatie, gezinsgrootte, verblijfsperiode in huidig land
- COVID-19
  - Zelf gerapporteerde gezondheidstoestand m.b.t. COVID-19, begrip van en vermogen om overheidsmaatregelen te volgen
- Dagelijkse stressoren
  - Financiële middelen, huisvestiging, toegang tot voedsel en kleiding, steun van ngo's, gevoel van veiligheid, toegang tot medische zorg
- Mentale gezondheid
  - Gevoelens van depressie, angst, eenzaamheid en woede
  - Moeilijke herinneringen, psychische stressreacties, irritatie, hopeloosheid, slaapproblemen, middelen gebruik, en zorgen
- Sociaal welzijn
  - Verbondenheid, ervaringen van discriminatie, samenhorigheidsgevoel, copingmechanismen

3. Wereldwijd

Variable	N	%
Geslacht		
Man	14 278	55.5%
Vrouw	11 403	44.4%
Verblijfsstatus		
Burger	6892	29.5%
Permanente documenten	6071	26.0%
Tijdelijke documentent	8611	36.9%
Geen verblijfsdocumenten	1755	7.5%
Woonsituatie		
Huis/appartement	20 903	88.8%
Vluchtelingenkamp	586	2.5%
Asielcentrum	1744	7.4%
Op straat/onzeker	317	1.3%

COVID-19 impact op mentale gezondheid

Erger sinds COVID

- Alle aspecten (40% -60%)
- Gevoelens van depressie en angst, eenzaamheid en zorgen (>50%)
- Middelengebruik (1/4)
- Vrouwen > mannen
- Ouder > jonger dan 20
- Job verloren of zonder loon gevallen

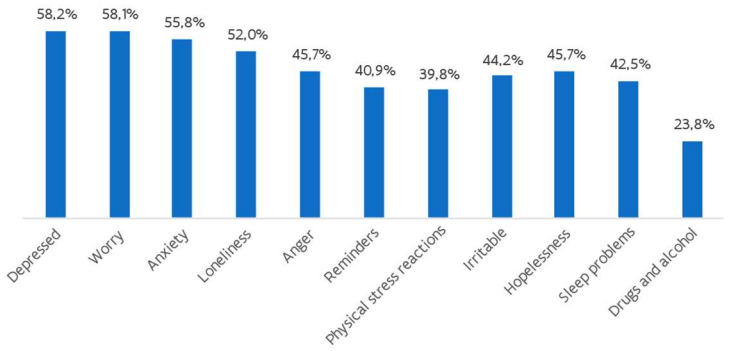

Mentale gezondheid
de rol van dagelijkse stressoren en waargenomen discriminatie

UNIVERSITEIT GENT

Table 7. Structural equation modeling—regressions.

	ß	SE	t	df	*p*
Mental health—anxiety and depression					
Age	−0.003	0.001	−3.487	1508.506	0.001 **
Male	0.110	0.018	6.142	79.775	0.000 ***
House or apartment	0.238	0.063	3.781	993.853	0.000 ***
Refugee camp	0.523	0.070	7.500	309.989	0.000 ***
On the street—insecure accommodation	0.167	0.099	1.677	259.769	0.095
Permanent documents	−0.094	0.024	−3.978	104.899	0.000 ***
Temporary documents	−0.205	0.022	−9.239	399.862	0.000 ***
No documents	−0.119	0.037	−3.192	35.623	0.003 **
Discrimination	0.336	0.027	12.418	9.297	0.000 ***
Daily stressors—basic needs	0.520	0.023	23.020	1867.066	0.000 ***
Daily stressors—social needs	−0.411	0.069	−5.919	9.840	0.000 ***
Daily stressors—medical needs	0.255	0.045	5.614	15.463	0.000 ***
Mental health—hyper-arousal					
Age	−0.002	0.001	−2.647	487.040	0.008 **
Male	0.068	0.017	3.909	135.512	0.000 ***
House or apartment	0.281	0.058	4.831	1352.808	0.000 ***
Refugee camp	0.428	0.065	6.630	1045.357	0.000 ***
On the street—insecure accommodation	0.131	0.095	1.386	218.742	0.167
Permanent documents	−0.088	0.023	−3.792	58.559	0.000 ***
Temporary documents	−0.198	0.022	−9.193	118.909	0.000 ***
No documents	−0.167	0.036	−4.616	188.655	0.000 ***
Discrimination	0.410	0.023	17.835	44.130	0.000 **
Daily stressors—basic needs	0.369	0.021	17.941	20.073	0.000 ***
Daily stressors—social needs	−0.203	0.058	−3.516	95.743	0.001 **
Daily stressors—medical needs	0.160	0.039	4.108	676.817	0.000 ***

** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

(Spiritus-Beerden et al., 2021)

Bijzondere risicogroepen

- Leven op straat/in onzekere woonsituaties en in asielcentra
- Geen of tijdelijke verblijfsdocumenten

Zorgen

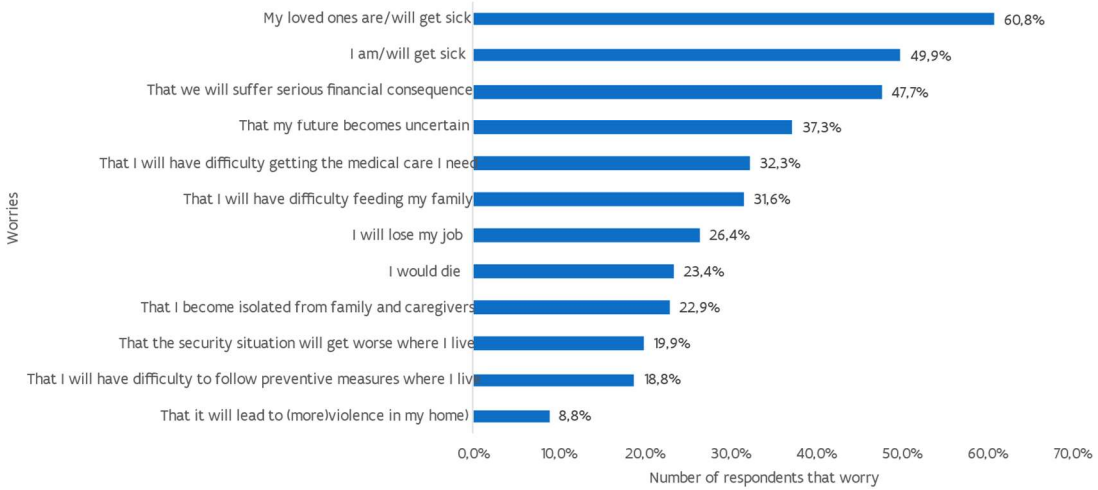

COVID-19 impact op het dagelijks leven

Impact: 1 (helemaal niet) to 10 (extreem)

- M=7.5

Grootste impact op:

- werk, gevoelens van veiligheid, en toegang tot financiële middelen

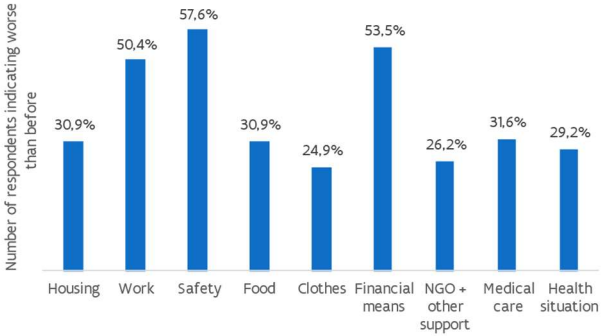

Risicogroepen:

- Job verloren of zonder loon gevallen
- Zonder verblijfspapieren
- Leven op straat/in onzekere huisvestiging
- Leven in asielcentra

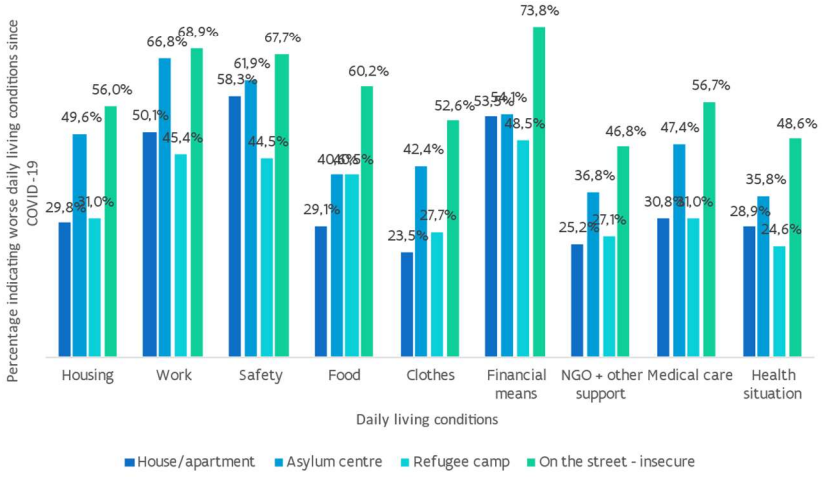

60%

meldt meer gevoelens van depressie en zorgen sinds covid-19

Meer dan 50%

meldt dat zij zich angstiger en eenzamer voelen

Meer dan 50 %

meldt dat de toegang tot werk, veiligheid en financiële middelen erger is

Bijzondere risicogroepen:

- **Onzekere woonsituaties**
- **Onzekere verblijfstatus**

3. België

N = 1.901

	N	%
België	154	8,3
Syrië	115	6,2
Afghanistan	87	4,7
Palestina	54	2,9
Marokko	47	2,5
Iran	46	2,5
Turkije	43	2,3
Irak	36	1,9
Colombia	24	1,3
India	24	1,3

Top 10 van de landen van herkomst

UNIVERSITEIT GENT

Variable	N	%
Geslacht		
Man	701	47,7
Vrouw	769	52,1
Verblijfsstatus		
Burger	291	23,6
Permanente documenten	337	27,3
Tijdelijke documentent	481	39,0
Geen verblijfsdocumenten	124	10,1
Woonsituatie		
Huis/appartement	1145	90,9
Vluchtelingenkamp	28	5,5
Asielcentrum	72	2,2
Op straat/onzeker	28	1,2

Socio-demografische kenmerken deelnemers in België

Dagelijkse levensomstandigheden (BE)

Impact: 1 (helemaal niet) to 10 (exreem)

- M=7.5

Grootste impact op:

- Arbeidsmogelijkheden
- Gevoelens van veiligheid

BE vs Europa

- Toegang tot financiële middelen
- Medische zorg

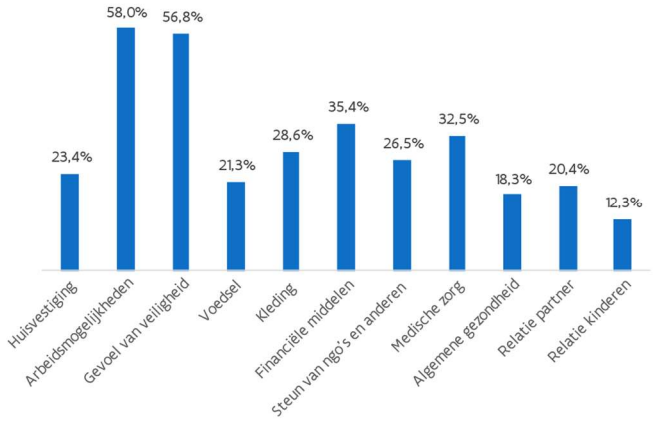

Spiritus -Beerden, E., Verelst, A., Lasuy, T., Langer -Primdahl, N., Skovdal, M., & Derluyn, I. (2021). De impact van de COVID-19-pandemie op het (over) leven van vluchtelingen en migranten in België. In *Armoede en sociale uitsluiting: jaarboek 2021* (pp. 261-275).

Mentale gezondheid (BE)

UNIVERSITEIT GENT

Grootste impact op:

- Gevoelens van depressie, zorgen, angsten en eenzaamheid
- Irritaties, hopeloosheid en slaapproblemen

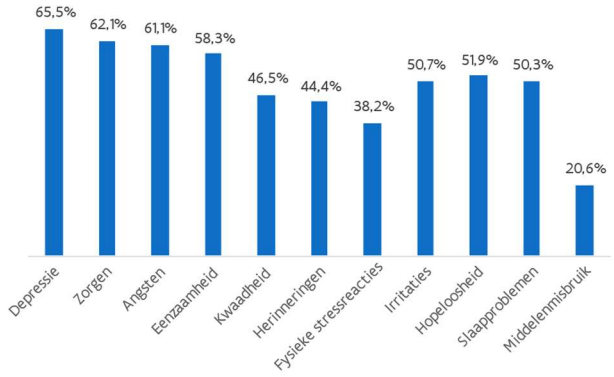

- Riscicogroepen
  - Vrouwen
  - Tijdelijke/geen verblijfsdocumenten
  - Asielcentra/op straat

Wat helpt er?

UNIVERSITEIT GENT

Mentale gezondheid:

- Sociale verbondenheid ↗
  - Buren, collega's, vrienden (wider circle)

- Sociale isolatie ↘

(BE) *Wat helpt jou omgaan met COVID?*
Hoe help jij anderen tijdens COVID?

- Steun
  - Nood aan instrumentele steun
  - Geven van emotionele steun

4. Implicaties

- Reeds kwetsbaar = kwetsbaarder
- Rechtvaardigheid in beleidsacties
  - Levensomstandigheden
- Universele toegang
  - Gezondheisdzorg
  - Informatie

(WHO, 2020)

5. Impact sociaal werkers

UNIVERSITEIT GENT

Uitdagingen

Zich snel moeten aanpassen

Online dienstverlening

Nieuw element van 'gezondheidszorg'

De verworven kennis voortdurend gebruiken

Hoe degenen die ondersteunen ondersteunen?

Best practices

Outreachend werken

Kwetsbare mensen op de radar

Samenwerking

Voortdurende reflectie en professionele ondersteuning

6. References

Buheji, M., da Costa Cunha, K., Beka, G., Mavric, B., De Souza, Y. L., da Costa Silva, S. S., ... & Yein, T. C. (2020). The extent of covid-19 pandemic socio-economic impact on global poverty. a global integrative multidisciplinary review. *American Journal of Economics*, *10*(4), 213-224.

Carter, P., Anderson, M., & Mossialos, E. (2020). Health system, public health, and economic implications of managing COVID-19 from a cardiovascular perspective. *European Heart Journal*, *41*(27), Pages 2516–2518. https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehaa342

Forman, L., & Kohler, J. C. (2020). Global health and human rights in the time of COVID-19: Response, restrictions, and legitimacy. *Journal of Human Rights*, *19*(5), 547–556. https://doi.org/10.1080/14754835.2020.1818556

Khanna, R., Cicinelli, M., Gilbert, S., Honavar, S., & Murthy, G. V. (2020). COVID-19 pandemic: Lessons learned and future directions. *Indian Journal of Ophthalmology*, *68*(5), 703–710. https://doi.org/10.4103/ijo.ijo_843_20

Miller, K. E., & Rasmussen, A. (2010). War exposure, daily stressors, and mental health in conflict and post-conflict settings: bridging the divide between trauma-focused and psychosocial frameworks. *Social Science & Medicine*, *70*(1), 7-16.

Spiritus-Beerden, E., Verelst, A., Devlieger, I., Langer Primdahl, N., Botelho Guedes, F., Chiarenza, A., De Maesschalck, S., Durbeej, N., Garrido, R., Gaspar de Matos, M., Ioannidi, E., Murphy, R., Oulahal, R., Osman, F., Padilla, B., Paloma, V., Shehadeh, A., Sturm, G., van den Muijsenbergh, M., & Vasilikou, K. (2021). Mental Health of Refugees and Migrants during the COVID-19 Pandemic: The Role of Experienced Discrimination and Daily Stressors. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *18*(12), 6354. https://doi.org/10.3390/ijerph18126354

WHO. (2020). *ApartTogether survey: preliminary overview of refugees and migrants self -reported impact of covid -19*. Retrieved from website: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/337931/9789240017924 -eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Eva SpiritusBeerden
PhD student
zij/haar - she/her

eva.spiritusbeerden@ugent.be

Department of Social Work and Social Pedagogy
Apart Together Project | Periscope Project

Campus Dunant, Henri Dunantlaan 2,
9000 Gent, België

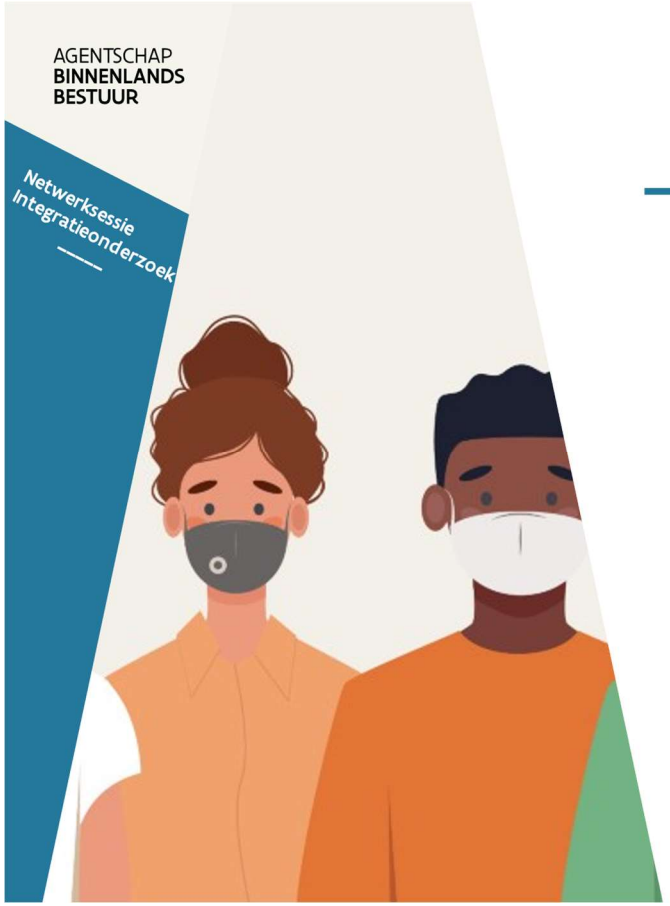
AGENTSCHAP
BINNENLANDS
BESTUUR
Netwerksessie
Integratieonderzoek

PAUZE

De impact van COVID -19 op jongeren met een diverse achtergrond en de uitdagingen waarvoor een Overkophuis stond

-

Ilse Maes, Tessa Debaeke en Jannes Vanmelle
Overkophuizen

Presentatie niet beschikbaar

COVINFORM-onderzoek

-

Rut Van Caudenberg
Universiteit Antwerpen

COVINFORM

Introductie en eerste bevindingen van het COVINFORM project

Rut Van Caudenberg
Hannah Robinson, Jil Molenaar en Lore Van Praag
Universiteit Antwerpen

Netwerksessie integratieonderzoek over de impact van de COVID -19-pandemie op personen van buitenlandse herkomst, AGII

Brussel, 5 december 2022

Overzicht

- Het COVINFORM-project
- ‘Kwetsbaarheid’/’kwetsbare groepen’ in COVINFORM
- COVINFORM casestudie in Borgerhout: enkele preliminaire bevindingen
- Conclusie

COVINFORM project

- COronavirus Vulnerabilities and INFOrmation dynamics Research and Modelling
- 16 partners uit 11 landen
- Multidisciplinaire en vergelijkende aanpak
- Project van start in December 2020 – data verzameling nog lopende

- Doelstellingen:

  - Studie naar hoe 'kwetsbaarheid' gedefinieerd en aangepakt werd tijdens de COVID-19 pandemie
  - Analyse van impact van verschillende nationale, regionale en lokale beleidsinitiatieven op kwetsbare en gemarginaliseerde groepen
  - Ontwikkeling van oplossingen, beleidsaanbevelingen en richtlijnen om in de komende periode (eventuele toekomstige golven) en in toekomstige crisissen beter rekening kunnen houden met de behoeften van kwetsbare en gemarginaliseerde groepen in Europa

- https://www.covinform.eu (of volg ons op Instagram, LinkedIn, Twitter)

‘Kwetsbaarheid’/’kwetsbare groepen’ in COVINFORM

- Focus met name op personen/groepen in een kwetsbare situatie in de samenleving
- Drie vormen van ‘kwetsbaarheid’: medische kwetsbaarheid, sociale kwetsbaarheid en communicatiekwetsbaarheid

1) Medische kwetsbaarheid

- Hoger risico om **ernstig ziek te worden of te sterven** t.g.v. COVID-19
  - behoren hiertoe volgens Vlaamse gezondheidsdocumenten: o.a. ouderen, personen met onderliggende medische aandoeningen (type 2 diabetes,…), kankerpatiënten,… (VAZG, 2020)
- maar ook kwetsbaarheid door verstoringen in het zorgsysteem voor mensen met chronische aandoeningen → ‘**kwetsbaar voor het systeem**’ (Hartmann-Boyce et al., 2020).
- medische kwetsbaarheid voor COVID -19 hangt samen met **structurele gezondheidsongelijkheden** (Bambra et al. 2020)
  - vb. in België komen chronische aandoeningen vaker voor bij laaggeschoolden (41%) tegenover hooggeschoolden (27%) (HSR, 2019)

2) Sociale kwetsbaarheid

- 'Kwetsbaarheid' als gevolg van de **sociale positie** van personen/groepen in de samenleving
- COVID-19 als **'de grote onthuller' van structurele sociale ongelijkheden** en daarmee samenhangende **kwetsbaarheden** (Dahir, 2020)
- Sociale kwetsbaarheid kan samenhangen met, o.a.
  - **Werk**
    - al dan niet kunnen telewerken
    - inkomensverlies door pandemie groter bij lage inkomens (COVIVAT, 2021; Dokters van de Wereld, 2020)
  - **Sociale en materiële deprivatie**
    - slechte/kleine/geen huisvesting heeft invloed op risico om besmet te worden en op ervaring met 'in uw kot' blijven
    - moeilijkere toegang tot voedselhulp en ondersteuningsnetwerken via bv. school tijdens pandemie voor mensen in armoede (Dokters van de Wereld, 2020)

‘Kwetsbaarheid’/’kwetsbare groepen’ in COVINFORM

- **Gezinssituatie**
  - impact van sluiting van de scholen en afstandsonderwijs
  - impact van sluiting van jeugdcentra, parken etc.
- **Verblijfsstatus**
  - bv. geen toegang tot ziekteverzekering, enkel toegang tot dringende medische hulp in geval van mensen zonder papieren
- **Etniciteit**
  - personen met migratie-achtergrond/etnische minderheden systematisch hoger risico op ernstige COVID-19 en sterfte (Sze et al. 2020)
  - hangt samen met vaak precaire positie op de arbeidsmarkt, lagere inkomens, slechte huisvesting, …

‘Kwetsbaarheid’/’kwetsbare groepen’ in COVINFORM

3) Communicatiekwetsbaarheid

- Geen/moeilijk **toegang tot informatie** over COVID-19
- **Taalbarrières, (digitale) geletterdheid**
  - bv. moeilijk taalgebruik in officiële overheidscommunicatie dat vnl. gericht leek op hooggeschoolden (Taskforce Kwetsbare Groepen, 2020)
- **Mediagewoonten**
  - niet alle bevolkingsgroepen gebruiken dezelfde informatiekanalen en -bronnen om zich te informeren over COVID-19
  - bv. onderzoek heeft aangetoond dat binnen de Sub-Sahariaanse gemeenschap vooral de eigen sociale netwerken en sociale media gebruikt worden om aan informatie te geraken (ITG, 2020)

COVINFORM casestudie in Borgerhout: enkele preliminaire bevindingen

- Verkennende studie naar de impact van de COVID -19 pandemie op mentale gezondheid van migrantengemeenschappen in Borgerhout
- Voorlopige data:
  - 11 expert interviews met lokale (mentale) gezondheidsprofessionals en vertegenwoordigers van zelforganisaties
  - 11 interviews met migranten (1ste generatie > 5jaar in België)
  - Verdere dataverzameling en dataanalyse is nog aan de gang !

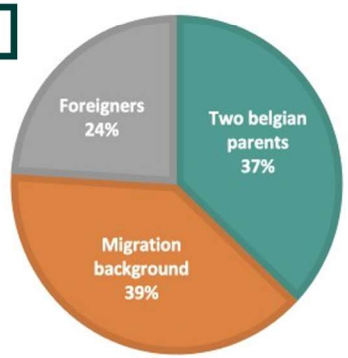

Stad in Cijfers. (2022). *Stad in Cijfers—Databank.* https://stadincijfers.antwerpen.be/databank/

Sociale kwetsbaarheid

- **Precaire positie op de arbeidsmarkt**
  - job kwijt door de pandemie
  - niet altijd toegang tot overheidscompensaties (bv. dag -contracten)
  - moeilijke/onmogelijke zoektocht naar een nieuwe job tijdens pandemie
  - zorg voor kinderen i.p.v. zoeken naar werk

"Ik was aan het werken, maar ***dan stopte het werk. En de crèche was gesloten*** *dus ik moest voor mijn kind zorgen. Het was zo moeilijk, het was echt niet goed…"*

COVINFORM casestudie in Borgerhout: enkele preliminaire bevindingen

Sociale kwetsbaarheid

- **Huisvestingsissues**
  - *'spatial poverty'* → kleine/slechte huisvesting zonder buitenruimte, afhankelijk van publieke ruimte voor (mentale) gezondheid
  - stijgende huurprijzen en gebrek aan sociale huisvesting zorgen voor stress

"Ik hoop dat het appartement waar ik woon niet verkocht zal worden… De huisbaas wilt het verkopen. De kamers zijn wat klein. Maar in Antwerpen ga ik ***niks goedkoper vinden*** *dan dit, wat 650 per maand. is"*

- **Sociale isolatie/eenzaamheid**
  - Kleine sociale netwerken; geen familie
  - Impact van sluiting van ontmoetingsvoorzieningen

"Ik was alleen thuis met mijn zoon ***. Ik had niks te doen, ik kon niet naar buiten gaan. (…) Het was zo moeilijk, 2020, 2021.*** *Ik was de hele tijd aan het huilen. Ik ga sterven, dacht ik. En wat gaan mijn kinderen dan doen?* ***Ik ben een alleenstaande moeder. Ik was zo bang****"*

Communicatiekwetsbaarheid

- **Toegenomen digitalisering en sluiting van fysieke plaatsen**
  - Toegang tot computer en internet niet altijd evident (vb. voor online onderwijs kinderen, Nederlandse lessen,…)
  - Online afspraken maken als barrière

*"Online Nederlands leren was heel moeilijk voor mi**Ik had thuis geen internet, zonder laptop**Dus dat was heel moeilijk voor mij."*

*"Ik kom van Somalië, en ik ben heel slecht met computers **[Online] afspraken maken, is heel moeilijk** Alles is online en er waren geen afspraken meer mogelijk tijdens COVID. Ik kon niet naar hier [CAW] komen om mijn papieren in orde te krijgen."*

Ter conclusie

- In België **gebrek aan systematische epidemiologische data** over hoe de impact van COVID-19 verschilt binnen verschillende bevolkingsgroepen (Vanhamel et al., 2020).
- Wel 'anekdotisch bewijs'
  - In grote steden zoals Brussel lagen de **sterftecijfers significant hoger in armere buurten** (Desson et al., 2020)
  - Ziekenhuizen in Zuid-Oost Limburg rapporteerden in de loop van maart 2020 dat **meer dan de helft van COVID-19 patiënten uit de Turkse gemeenschap kwamen** (Geldof, 2020)
  - **Oversterfte onder bevolkingsgroep met laagste inkomens twee keer zo hoog** als onder bevolkingsgroep met hoogste inkomens (Decoster et al. 2020)
- Bovendien **meer racisme en discriminatie**
  - UNIA rapporteerde **32% meer meldingen van racisme** tussen Feb-April 2020 dan een jaar voordien, een stijging die bijna volledig komt door meldingen die gelinkt zijn aan COVID-19 (Struys, 2020).
  - **Specifieke groepen worden meer geviseerd** bij controle op naleven van de maatregelen dan anderen (bv. politiecontroles) (Clementi, 2020).

Ter conclusie

- De COVID-19 pandemie heeft grote gevolgen die ver voorbij fysieke gezondheid gaan.
- De COVID-19 pandemie heeft reeds bestaande sociale ongelijkheden (nog meer) aan het licht gebracht en versterkt → **'ongelijkheidsvirus'**
- Aandacht hebben voor **verschillende vormen van kwetsbaarheden** is belangrijk om concrete moeilijkheden en noden te kunnen achterhalen
- Niet iedereen met migratieachtergrond is op eenzelfde manier kwetsbaar (medisch, sociale, communicatie) of heeft dezelfde behoeften → **nood aan gedifferentieerde aanpak**
- Van de start tot lang na de pandemie **rekening houden met diverse groepen en diverse kwetsbaarheden** in crisisplannen en ' pandemic preparedness plans'

- Toekomstplannen COVINFORM: verdere en meer diepgaande analyse van de data van de casestudie, ook rekening houdend met hulpverleners, lokale organisaties, etc.

Referentie

Bambra, C., Riordan, R., Ford, J., & Matthews, F. (2020). The COVID-19 pandemic and health inequalities. *Journal of Epidemiology and Community Health* , *74*(11), 964–968. https://doi.org/10.1136/jech-2020-214401

Clementi, F. (2020, October 13). De gezondheidscrisis in België: Voedingsbodem voor indirecte discriminatie? *ASF*. https://www.asf.be/blog/2020/10/13/la-crise-sanitaire-en-belgique-un-terrain-fertile-pour-les-discrimations-indirectes/

COVIVAT. (2021).*The Distributional Impact of the COVID-19 Shock on Household Incomes in Belgium* [COVIVAT Working Paper 2]. Corona Onderzoeksconsortium voor Inkomensverdeling en Sociale Effecten. https://drive.google.com/file/u/0/d/1R00WzuJvcFSaXxfJ8XsmfV-QrEK42QVC/view?usp=embed_facebook

Dahir, A. L. (2020, April 22). 'Instead of Coronavirus, the Hunger Will Kill Us.' A Global Food Crisis Looms. *The New York Times* . https://www.nytimes.com/2020/04/22/world/africa/coronavirus-hunger-crisis.html

Decoster, A., Minten, T., &Spinnewijn, J. (2020). *The Income Gradient in Mortality during the Covid-19 Crisis: Evidence from Belgium* [COVIVAT Working Paper 1]. Corona Onderzoeksconsortium voor Inkomensverdeling en Sociale Effecten (COVIVAT). https://sites.google.com/view/covivat/publicaties

Desson, Z., Weller, E.,McMeekin, P., &Ammi, M. (2020). An analysis of the policy responses to the COVID-19 pandemic in France, Belgium, and Canada. *Health Policy and Technology* , *9*(4), 430–446. https://doi.org/10.1016/j.hlpt.2020.09.002

Dokters van de Wereld. (2020). *Pleidooirapport : Welke relance voor het Belgische Gezondheids- en zorgsysteem na COVID-19?* [Advocacy report]. Dokters van de Wereld. https://doktersvandewereld.be/nieuws-publicaties/pleidooirapport-welke-relance-voor-het-belgische-gezondheids-en-zorgsysteem-na

Geldof, D. (2020, June 11). Waarom corona ook etnisch profileert [De Wereld Morgen]. *DeWereldMorgen.Be*. https://www.dewereldmorgen.be/artikel/2020/06/11/waarom-corona-ook-etnisch-profileert/

Hartmann-Boyce, J., Gunnell, J., Drake, J.,Otunla, A., Suklan, J., Schofield, E., Kinton, J., Inada-Kim, M., Hobbs, R. F., & Dennison, P. (2020, September 16). *On "clinical vulnerability" during COVID-19*. BMJ EBM Spotlight. https://blogs.bmj.com/bmjebmspotlight/2020/09/16/on-clinical-vulnerability-during-covid-19/

HSR. (2019, December 22). *Non-Communicable Diseases: Overview* . For a Healthy Belgium: The Health Status Report. https://www.healthybelgium.be/en/health-status/non-communicable-diseases/overview#prevalence-of-chronic- disease

ITG. (2020, September 28). *Welke impact heeft COVID-19 op potentieel kwetsbare groepen in Antwerpen?* Institute of Tropical Medicine Antwerp. https://www.itg.be/N/Artikel/welke-impact-heeft-covid-19-op-potentieel-kwetsbare-groepen-in-antwerpen

Struys, B. (2020, November 12). *Corona doet meldingen van discriminatie pieken*. De Morgen. https://www.demorgen.be/gs-b2cfd825

Sze, S., Pan, D., Nevill, C. R., Gray, L. J., Martin, C. A., Nazareth, J.,Minhas, J. S., Divall, P., Khunti, K., Abrams, K. R.,Nellums, L. B., & Pareek, M. (2020). Ethnicity and clinical outcomes in COVID-19: A systematic review and meta-analysis. EClinicalMedicine, 29. https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2020.100630 Taskforce Kwetsbare Groepen, 2020

Vanhamel, J., Meudec, M., Van Landeghem, E., Ronse, M., Gryseels, C., Reyniers, T., Rotsaert, A., Ddungu, C., Manirankunda, L., Katsuva, D., PeetersGrietens, K., & Nöstlinger, C. (2020). *Understanding How Communities Respond to COVID-19: Experiences from the Orthodox Jewish Communities of Antwerp City* . https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-134922/v1

VAZG. (2020). *Charter "Hoe veilig de draad opnemen als oudere in onze samenleving."* Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid / Agency for Care and Health Flanders. https://www.zorg-en-gezondheid.be/sites/default/files/atoms/files/Charter%20Hoe%20veilig%20de%20draad%20terug%20opnemen%20als%20oudere%20in%20onze%20samenleving.pdf

THANK
YOU
GRAZIE
ASANTE
MERCI
MULTUMESC
MAAKE
KIITOS
OBRIGADO
MATONDO
WELALIN
VINAKA
ARIGATO
SPASIBO
JUSPAXAR
KIA ORA
TERMA KASIH
RAIBH MAITH AGAT
CHOKRANE
MATUR NUWUN
UA TSAUG RAU KOJ
MOCHCHAKKERAM
DANK JE
MAAKE
SALAMAT
CAM ON BAN
DANKON
NIRRINGRAZZJAK
MAMANA

Q&A

Afsluiting

- ❑ Wat nemen jullie mee?
- ❑ Volgende thema's?
- ❑ Verslag wordt via mail verstuurd

Afsluiting

Bedankt!